Ureja: glavni in odgovorni urednik Peter Gunčar in uredniški odbor, ki ga sestavljajo: Jože Javornik — predsednik, Miloš Štempihar — namestnik in člani: Marija Semen, Vida Žumer, Anica Rozman, Nežka Štefe, Tine Rojina, Drago Žvokelj, Boris Pertot. Tisk: Č P »Gorenjski tisk« v Kranju

LETO IX. — 23. II. 1966 — Št. 2

tekstilec

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA TEKSTILINDUS — KRANJ

VSEBINA:

— Prihranek na materialu — znižanje materialnih stroškov
— Naši odlikovanci
— Ekonomska propaganda — gospodarska nujnost
— O Poslovnem združenju
— Kolektivno nezgodno zavarovanje. V tvojo korist!
— Kronika Tekstilindusa
— Naša udeležba na sejmu »Moda 66«
— Poročilo komisije za ocenjevanje predlogov akcije »PREDLAGAM«
— Izobraževanje v plemenitilnici in adjustirnici
— Beljenje surovega blaga v belilnici
— Kvačkajmo in šivajmo za pomlad
— Kaj so in kakšne so tekstilne surovine?
— Razgovor z državnim reprezentantom — M. Mesecem
— Nagradna križanka
— Vtisi o prijateljskem mestu OLDHAM
surovine?

Prihranek na materialu — znižanje materialnih stroškov!

ZAČENJAMO RAZPRAVO O STIMULACIJI ZA PRIHRANEK NA MATERIALU — PROIZVAJALCE JE POTREBNO NEPOSREDNO ZAINTERESIRATI ZA ZNIŽANJE MATERIALNIH STROŠKOV

Na eni izmed zadnjih sej CDS se je obravnavala tudi stimulacija za prihranek na materialu. Ker je to vprašanje dokaj aktualno, posredujemo v današnji številki v nekoliko skrajšani obliki predlog za stimulacijo materiala v enem izmed največjih potrošnikov pomožnega materiala — v plemenitilnici I. CDS pa je tudi že formiral posebno centralno komisijo, ki naj bi proučila možnost stimulaciji prihranka na materialu za celotno podjetje.

1. Uvod in splošni podatki

Sedanji sistem delitve osebnega dohodka vsekakor ne vpliva direktno na varčevanje z materialom oziroma na znižanje materialnih stroškov sploh, čeravno so materialni stroški glavni faktor, ki oblikujejo cene proizvodov tako, da kolektiv ni direktno zainteresiran za znižanje materialnih stroškov. V strukturi cene je razmerje materialnih stroškov nasproti osebnim dohodkom precej visoko.

Visoko razmerje med osebnimi dohodki in stvarnimi stroški ima v sebi nevarnost za razvoj proizvajalnih sil, ker daje zaradi cenene delovne sile prednost zaposlitvi delovne sile pred mehanizacijo. Ekonomično investiranje, ki ima namen dvig produktivnosti in racionalizacijo proizvodnje, je izključeno v primerih, kadar so proizvodni stroški s pomočjo IN višji od proizvodnih stroškov brez nje.

V delovnem procesu nastajajo trije elementi a) živo delo, b) delovna sredstva in c) delovni predmet. Razmerje živega dela do opredmetenega se pravi, struktura dela, vpliva v veliki meri na delovno storilnost. Čim večji je delež opredmetenega dela, čim večja je torej mehanizacija, tem večji je ponavadi fizični obseg proizvodnje, tem večja je produktivnost dela in s tem brutto dohodek in s tem tudi čisti dohodek. Zaradi tega so nizki osebni dohodki cokla nadaljnega razvoja našega gospodarstva, katerega konkurenčna sposobnost mora ob nizki proizvodnosti dela podleči visoki proizvodni industriji v drugih državah, ki jih prav visoki stroški za delovno silo silijo k vedno večjim investicijam za dviganje produktivnosti. Naravno pa je, da bo prihranek na materialnih stroških tem večji, čim večja bo stimulacija za delavca t. j. čim več mu družba (podjetje) od vrednosti prihranjenega materiala prizna za njegovo prizadevanje, da z družbenimi sredstvi čim racionalneje gospodari. Medtem, ko bi se pri zvišani produktivnosti priznal večji odstotek v sredstva za osebne dohodke, ker je bilo znižanje lastne cene doseženo z delovnim naporom in spretnostjo proizva-

(Dalje na 4. strani)

Naši odlikovanci

Z ukazom predsednika republike so bili odlikovani naslednji člani našega kolektiva

Bogataj Franc	Red dela s srebr. vencem
Draksler Pavel	Red dela s srebr. vencem
Ing. Jurančič Zdenka	Red dela s srebr. vencem
Oman Pavel	Red dela s srebr. vencem
Rojina Tine	Red dela s srebr. vencem
Ažman Marija	Medalja dela
Božičevič Janez	Medalja dela
Brešan Ana	Medalja dela
Ciglič Karolina	Medalja dela
Čadež Pavel	Medalja dela
Hajdukovič Franc	Medalja dela
Križaj Jože	Medalja dela
Traven Ivan	Medalja dela
Zorenč Kristina	Medalja dela
Čelešnik Marjeta	Medalja zasluge za narod

Ekonomska propaganda — gospodarska nujnost

V prejšnjem članku sem obljubil, da bom podrobneje pisal o analizi tržišča, propagandnih sredstvih in o samem planiranju ekonomske propagande. V prepričanju, da so trenutno za naše podjetje najbolj aktualna sredstva propagande, bom le-ta opisal v tem članku.

V prejšnjem članku sem poudarjal, da temelji uspešnost ekonomske propagande tudi na — PRAVILNI IZBIRI PROPAGANDNIH SREDSTEV IN POSREDNIKOV.

Verjetno nisem to povedal dovolj razumljivo in pravilno. Boljše bi bilo, če bi dejal, da temelji uspešna propaganda na nosilcih te dejavnosti, le-ti pa so:

1. **PROPAGANDNE KONSTANTE**
2. **SREDSTVA EKONOMSKE PROPAGANDE**
3. **POSREDNIKI EKONOMSKE PROPAGANDE**

Propagandne konstante

Že beseda konstanta pove, da gre za neke stalne oblike propagande, ki se stalno pojavljajo, vendar ne spreminjajo. To so: ime podjetja, ime izdelka, zaščitni znak, barva podjetja (mi smo izbrali rdečo!), določen stil propagande itd.

Ime našega podjetja je dobro izbrano pa zato o njem ne bi kaj več pisal. (Povedal bi le to, da ni prav, ker še do danes ne nosi tega napisa niti obrat I niti obrat II. Takšna zanikrnost ni na mestu! Le kakšen vtis dobi na primer tujec, ki pride službeno v Tekstilindus, napis na strehi v obratu I pa mu pravi, da je prišel v Tiskanino? To napako oziroma pomanjkljivost bomo zato morali hitro popraviti!) Naš zaščitni znak ni slab, slabo zanj — bolje rečeno — za njegovo uveljavitev pa je to, da smo ga v bistvu večkrat menjali, namreč njegov barvni izgled. Kaže, da smo se končno le odločili za stalno. Je pa naš znak posrečena rešitev in tudi eden tistih redkih znakov v Jugoslaviji, ki nima raznih polbratov in bratrancev.

Zelo mi ugaja figura, ki nastopa v naših reklamnih odlomkih na televiziji. Prav bi bilo, če bi jo kupili in uporabljali kot zaščitno. V tem smislu jo uporablja tovarna FOTOKEMIKA iz Zagreba.

(Dalje na 2. strani)

Poslovno združenje

PREDNOSTI, ki jih bo imelo naše podjetje v letu 1966 od Poslovnega združenja!

Izvozno uvozna podjetja zaračunajo za svojo dejavnost pri izvozu takoimenovano — PROVIZIJO, pri uvozu pa MARŽO, in to v odstotkih. Doslej je naše podjetje plačevalo Poslovnemu združenju 4 % provizijo in tudi 4 % maržo, kar je približno isto kot zahteva izvozno-uvozno podjetje Jugotekstil.

V letu 1966 pa je upravni odbor Poslovnega združenja sprejel naslednji sklep:

Dosedanja provizija pri izvozu oziroma marža pri uvozu se zniža. Pri tem je upoštevati marže, ki nam jih priznava Jugobanka za uvoz bombaža in volne; na drugi strani se zniža provizija za izvoz, ki ga pripravi in izvede Poslovno združenje, od 4 % na 2 %, za izvoz, ki ga pripravi član PZ in izvede Poslovno združenje, pa se zniža od 4 % na 1 %. Iz navedenih postavk na eni strani ter predvidenih stroškov in potrebne mase za osebne dohodke na drugi strani pa sledi višina marže za uvoz ostalih surovin, reprodukcijskega materiala, barv, kemikalij, utenzilij, rezervnih delov in strojev, ki znaša 3 %, medtem ko je bila prej 4 %.

Če upoštevamo, da bo Jugotekstil obdržal dosedanje % za provizijo in maržo, potem je jasno, da postaja naše članstvo v PZ zelo koristno, ker nam nudi velike izvozno-uvozne ugodnosti nasproti ostalim izvozno-uvoznim podjetjem. — P. G.

Kolektivno nezgodno zavarovanje

V TVOJO KORIST!

V letu 1963 smo zajeli v Tekstilindusu 1.100 članov v zavarovanje t. j. eno tretjino vseh zaposlenih. Ta pogodba je potekla 21. 12. 1965 in je nujno, da se obnovi ali pa razveljavi, kajti med tem časom smo z novimi pravilniki razširili naše jamstvo ter način zavarovanja in vam v nadaljnjem navajamo značilnosti tega zavarovanja:

1. To zavarovanje velja za vse nezgode, ki bi se pripetile zavarovancu kjerkoli, tj.: v službi, doma, v inozemstvu, pri športu, ali kakorkoli, skratka vsepovsod.

2. Nekateri ne ločijo nezgodno zavarovanje od življenjskega. K življenjskemu zavarovanju je običajno priključeno nezgodno zavarovane, vendar pa je jamstvo le, ako nastopi smrt zaradi nezgode kjerkoli in pa trajna invalidnost, medtem ko imamo pri kolektiv-

(Dalje na 3. strani)

Vsem delovnim ženam našega kolektiva in našim upokojenkam čestitamo 8. MAREC, dan delovnih žena.

Uredništvo

Ekonomska propaganda - gospodarska nujnost!

(Dalje s 1. strani)

Mirno lahko trdim, da je zanjo ta figura najboljše propagandno sredstvo.

Tudi ime izdelka je izredno važno in pomembno. Kadar izbiramo ime za nek izdelek, ne bi smeli pozabljati, da je prav ustrezno ime lahko zelo odločilno za uspešno prodajo izdelka. V našem podjetju bi moralo ime odgovarjati tkanini, iz katere je izdelek narejen in tudi namenu uporabe. Nemogoče je na primer lep desen v več barvah in v saten izvedbi — imenovati METKA. Navaden cic pa ne more biti — CLAUDIA. Ime mora torej biti lahko čitljivo, resno, kratko, doneče, ustrezati mora kakovosti izdelka in njegovemu namenu. Pri izbiri imena je seveda treba upoštevati tudi imena sorodnih tkanin konkurenčnih proizvajalcev, da ne bi, zaradi podobnosti, prišlo do zamenjav, do napak pri obveščanju in podobno.

Posebno previdni bi morali biti pri izbiri imena za tak izdelek, ki ga nameravamo proizvajati nespremenjenega več let. Pravilno izbrano ime namreč lahko postane pojem kvalitete za tak izdelek, prav to pa je že velika prednost za njegovo prodajo.

Določen pomen ima tudi stalna barva, ki jo podjetje uporablja na svojih dopisih, v prospektih, oglasih itd. Če gre pri barvi samo za znak, potem je nujno, da je tak znak res viden vedno v isti barvi, v nobenem primeru pa ne samo v črno-beli tehniki, ker tak način povzroča med ljudmi nejasnosti.

Brez dvoma je izrednega pomena za ekonomsko propagando nek specifični stil, ki takoj pade v oči, pač zaradi svoje edinstvenosti. Tak stil osvojiti seveda ni niti enostavno niti vedno možno, je pa brez dvoma izredno pomemben in učinkovit. V veliki meri je tak stil odvisen od sposobnosti in pogojev, ki jih ima oddelek ekonomske propagande.

Sredstva ekonomske propagande

Naštel sem jih že v prejšnjem članku, danes pa jih bom — vsaj nekatera — opisal bolj podrobno.

Eden glavnih nosilcev propagandnega obveščanja je OGLAS. Danes vlada pri nas prepričanje, da je denar za oglas vržen stran, da je torej porabljen brez učinka, Takšno mišljenje in prepričanje je povsem napačno. Statistika dokazuje, da porabijo ZDA vsako leto za ekonomsko propagando več milijard dolarjev, od tega kar 34,8 % za oglase v časopisih. To dokazuje, da je oglas res najbolj razširjeno propagandno sredstvo na svetu. Seveda pa drži, da je tu mišljen pravilno sestavljen in oblikovan oglas. V tem pogledu velja za nas Jugoslovane, da največkrat vržemo denar za oglas stran!

(Naš oglas, ki ga objavljamo v dnevniku »DELO« vsako soboto, je tudi eden takih oglasov, za katerega mečemo denar stran!)

DOBER OGLAS, ki bo imel željeni učinek, mora po vsebini odgovarjati namenu. To dosežemo, če je pravilno in okusno izdelan (besedilo in risba ali slika), če je objavljen v ustreznem časopisu in na pravem mestu v takem časopisu. Le v takih pogojih ga bo bralec zapazil, prečital, razumel, mu zaupal in se morda navdušil za tisto, kar propagira. (Če se povrnem na naš oglas v Delu ne vem, kaj naj propagira: naš zaščitni znak, ki nima ustrezne barve, ime našega podjetja ali pa to, da nekje obstojamo? Če je njegov namen tak, potem zanj ne mečemo stran denarja.)

Pri sami izdelavi (tekstualni in grafični!) oglasa moramo paziti na njegov namen, torej na to KOMU JE NAMENJEN: potrošniku, poslovnim partnerjem, posameznikom. Upoštevati moramo dalje tudi način objavljanja: enkratno, večkratno, ob posebnih prilikah. Razumljivo je, da ni vseeno, če bo oglas objavljen v eni ali več barvah. Ko že govorim o barvah bi opozoril na to, da so tudi barve zelo važne, ker niso vse enako privlačne in učinkovite. Vse to je zato treba upoštevati že pri sami izdelavi oglasa. Seveda pa to, kar sem povedal še zdaleka ni vse tisto, na kar mora paziti izdelovalec oglasa.

REPORTAŽE

Dobro sestavljena reportaža je lahko zelo učinkovito propagandno sredstvo, čeprav jo ne uporabljamo tako pogosto kot oglas. Je pa reportaža zanimiva in poučna le tedaj, če je živa in bogato ilustrirana, če zajema novosti, če je preprosta in nazorna. Pisana mora biti pač za široke ljudske množice.

Tudi naše podjetje je že večkrat dalo objaviti reportažo. Menim, da te reportaže niso bile veliko vredne, ker smo jih vedno sestavljali prehitro, brez načrta. V nje smo enostavno nametali nekaj podatkov o nastanku podjetja, o tekoči proizvodnji, o artiklih, ki jih izdelujemo in končno še o delavskem samoupravljanju in o standardu delovnih ljudi kolektiva. Taka reportaža je nezanimiva, ker bralcu ne pove veliko, saj komaj koga zanima nastanek našega podjetja, število obratov, artikel brez potankosti, še manj samoupravljanje. Nasproti temu bi bila izredno zanimiva in koristna reportaža o sintetiki (seveda pred leti, ko smo jo začeli proizvajati), danes pa bi bila pomembna reportaža o novem postopku »WASH AND WEAR«, ki smo ga uspešno osvojili.

V prodajno-propagandna sredstva štejemo: dopisni papir, ovojnice (kuverte), garancijska pisma, cenike.

Razumljivo je, da imajo tudi ta sredstva lahko pozitiven ali pa negativen vpliv na poslovnega partnerja. Če je dopis likovno lepo izdelan, če je na finem papirju, če je na njem zajeto vse kar mora biti, potem vzbudi pozornost bralca, kar je že osnova za boljši poslovni stik.

OVOJNICA je morda še važnejša, ker gre skozi več rok. Staro obliko (tudi v našem podjetju jo še uporabljamo) je že močno izpodrinila amerikanka (23 x 10,5 cm), ki je elegantnejša, obenem pa tudi bolj praktična zaradi pripogibanja dopisa.

V našem podjetju še nismo uvedli garancijskega lista, ki bi dajal kupcu določeno jamstvo za prodane izdelke. Če je taka garancija dovolj precizna, bi odpadlo vse odvečno pojasnjevanje v primeru reklamacije.

CENIK je nekak pregled proizvodnje (artiklov), ki jih podjetje nudi potrošniku. Učinkovit je bolj, če je tudi ilustriran. Tak cenik imajo večje trgovske hiše v inozemstvu. V našem podjetju imamo pravzaprav samo seznam cen za posamezne artikle, ki jih (cenike) uporabljajo potniki, v prodajnem oddelku in grosisti, ki kupujejo pri nas.

Od direktnih propagandnih sredstev bi omenil predvsem KATALOG IN PROSPEKT, čeprav so lahko pomembni tudi plakati, revije itd.

Katalog vsebuje lahko podrobni program in plan proizvodnje podjetja, vse poslovne podatke o proizvodih in o uslugah, ki jih podjetje nudi. Če je načrtno sestavljen — glede testa in slik ter risb — omogoča interesentu, da se seznani z dejavnostjo podjetja brez tretje osebe (potnik, uslužbenec komerciale). Tak katalog je v več pogledih celo učinkovitejši kot trgovski potnik. Katalog je lahko tudi direktna osnova za naročilo.

Pri izdelavi kataloga je treba paziti na več momentov, in sicer:

— KOMU JE NAMENJEN? (grosistu, potrošniku)
— ALI BO KORISTEN?
— ALI VSEBUJE VSE POTREBNE PODATKE?
— ALI JE DOVOLJ BOGAT IN RAZUMLJIV
— BESEDILO MORA BITI JASNO, KRATKO IN SPECIFIČNO
— POSEBNO VAŽEN JE ZUNANJI IZGLED KATALOGA

(Prej ali slej bomo morali tudi v našem podjetju misliti na komercialni katalog!)

PROSPEKT je v tej vrsti propagandnih sredstev najbolj v rabi, predvsem v drugih deželah.

Vsebuje poslovne podatke o posameznem izdelku ali o manjši skupini izdelkov. Tu so mišljene razne specifične posebnosti izdelka, novitete med izdelki, zanimive podrobnosti (Pri nas na primer: Wash and Wear!). Prospekt lahko služi direktno ali preko posrednika. Posebno efektni so prospekti v času večjih sejmov, lahko pa jih razširimo med potrošnike tudi po pošti, preko trgovin in podobno. Bolj kot drugje je zato pomemben zunanji izgled prospekta (barve, slike, črke, papir, način zapiranja).

Med projekcijska sredstva spadajo predvsem DIAPOZITIVI IN FILM.

Diapozitiv ima to prednost, da ga potrošnik skoraj mora gledati (v kinu!), poleg tega pa ga gleda zelo pestra zvrst ljudi. Isto velja tudi za film (TELEVIZIJA!).

FILM je lahko običajni, z živimi manekeni, lahko je risan ali pa je kombinacija obeh. Največji učinek dosežemo z risanim filmom, ker ga lahko oblikujemo po želji. (Ne bi se spuščal v podrobnosti, ker je ta tema preobsežna).

Naše podjetje je dalo narediti doslej 2 taka filma po 2 minuti. (Prepričan sem, da denar tokrat ni bil vržen stran). Škoda je le, da je trenutno možno izdelati film le v črno-beli tehniki, ker zmanjša vrednost prav našim izdelkom. V omenjenih filmih je nastopila živa risana figura (na sliki), za katero bi predlagal, da jo osvojimo kot zaščitno figuro (maskota).

POSREDNIKI EKONOMSKE PROPAGANDE

Takšni posredniki (mediji) so: časopis, radio, televizija, izložbe, sejmi, itd.

Kaj več o teh pa prihodnjič!

Peter Gunčar

KATALOG
TELEVIZIJA
REPORTAŽE
sredstva za uspešno propagando

OGLAS — PROSPEKT

Naša udeležba na sejmu „Moda 66“

O letošnjem sejmu »Moda 66« želim pripomniti še naslednje: Ob ugotovitvi pisca v zadnji številki našega časopisa, da vzorci niso bili dobri, sem tudi jaz mnenja, da je obiskovalec dobil takšen vtis, to pa predvsem zaradi aranžmaja. Po kar dobri ocenitvi za kvaliteto in desene, prejeli smo 8 medalj, in po efektni reklami na televizijskih ekranih, je bil naš paviljon pravo razočaranje. Zdelo se mi je, da se je celo boginja s svojo klasično lepoto slabo počutila v takšnem okolju.

Blago je bilo aranžirano na tak način, da vzorci sploh niso prišli do izraza. Obiskovalec je moral skoraj iskati naše izdelke med vso navlako. Blago navito na role ali v role in v eni sami varianti pač ne more doseči željenega učinka. Koloristično zelo uspele variante nekaterih desenov pa so na žalost ostale v skladišču. Nekateri deseni bi morali biti razstavljeni vsaj v 3 do 4 variantah, pregledno in učinkovito aranžiranih. Lep primer je bila Mariborska tekstilna tovarna. Aranžman je bil dober, dovolj pregleden; nekateri deseni so bili razstavljeni kar v 5 variantah.

Če že omenjamo aranžmaje, potem je bil najboljši od Tovarne dekorativnih tkanin iz Ljubljane, delo tov. Lenarta. Glavne odlike tega paviljona so bile, da je bil v osnovi zelo domiseln in enostaven, pregleden in urejen. Le nekaj fotokopij je dopolnjevalo celoto in to je bilo vse. Danes velja za vse izdelke široke potrošnje, in tudi za tekstilne vzorce, predvsem to, da vse teži k lepim in enostavnim oblikam ter barvni urejenosti. To, kar je bilo pred leti še lepo, je danes že zastarelo in velikokrat neokusno. S tem je treba računati tudi pri raznih aranžmajih, pa naj bo to izložbeno okno ali razstavni prostor! Žal najdemo še vse preveč kramarsko urejenih izložb in tudi razstav. Zelo zanimiva bi lahko bila razstavljena kolekcija danes tako modernih Op art desenov, ki so tokrat ostali na papirju v mapah.

To so zanimivi grafični deseni, večinoma v črno-beli kombinaciji. Uporabni so za: obleke, kopalke, podloge za plašče, prevleke, pletenine in za razne druge kombinacije. Modeli, kombinirani s temi deseni, ki so bili prikazani na modni reviji, so bili zelo efektni! Manjkala nam je prav tako kolekcija vzorcev na temnih podlagah z dobrimi motivi v svetlih živahnih barvah. Še vedno pa so moderni vzorci v svetlih pastelnih tonih (eden naših desenov v tem žanru je bil tudi nagrajen!) in škoda je, da na sejmu te uspele kolekcije lepih variant ni bilo.

Moje mnenje je, da so bili vzorci sami letos boljši od prejšnjih, da smo torej naredili korak naprej. Če pa hočemo v bodoče zagotoviti boljši uspeh, potem moramo pripravljati desene bolj sistematično! Upoštevati bomo morali tudi modne novitete in jih učinkoviteje prikazati, propagirati.

K. M.

Kronika Tekstilindusa

Žalostno je dejstvo, da naše podjetje nima lastne kronike, ki bi zajemala vse važnejše dogodke iz življenja tega podjetja, od njegovega začetka do danes.

ŠE JE ČAS, DA UREDIMO TAKO KRONIKO!

Obstajajo zapisi o nastanku TISKANINE IN INTEKSA in še žive tisti, ki so od prvih trenutkov naprej delali v teh tovarnah. Le-ti se še marsičesa spominjajo. Tudi dogodki okrog stavke so zbrani v ZBORNIKU, ki je izšel ob njeni 20. obletnici. Udeležba (sodelovanje) članov Jugobrune in Inteksa v NOV je še dovolj živa zgodovina, da bi jo lahko do podrobnosti zajeli.

O delovnih bojih v povojnem času pa obstaja za prva leta celo knjiga, v kateri so opisani vsi dosežki in napori, ki so jih premagovali takrat zaposleni v obeh tovarnah.

Nekoliko teže bo v celoti obdelati zgodovino naših delavskih svetov in upravnih odborov, ker verjetno ni več zapisnikov in podatkov o sestavi teh organov.

V knjigi obiskov delegacij so vpisani skoraj vsi pomembnejši obiski. Tudi razvoj obeh tovarn in združenega podjetja bomo verjetno uspeli rekonstruirati.

Slikovnega materiala je nekaj na razpolago, marsikaj pa bi verjetno posodili (za preslikanje) nekdanji člani enega ali drugega podjetja.

Možnosti torej so! CDS bi moral le določiti komisijo, ki bi zbrala vse, kar je možno dobiti — v podjetju in izven njega — nakar bi podatke preverili, uredili in dali tiskati. Knjigo bi izdali ob 40-letnici podjetja (podjetij!), in to leta 1968-69. Knjigo bi tiskali in izdelali tako, da bi jo bilo možno vsako leto dopolniti. Tako bi zapustili našim naslednikom zgodovinski dokument, za kar nam bodo brez dvoma hvaležni.

Razumljivo je, da zbiranje materiala ne bo vedno brezplačno. Tudi člani komisije verjetno ne bodo delali zastonj, saj bo to delo zahtevalo veliko časa in truda. Prav bi zato bilo, da CDS objavi razpis za tričlansko (dvočlansko) komisijo, da bi dalje določil zanje nagrado, da bi določil tudi vsoto, ki bi jo komisija lahko uporabila za plačevanje resničnih in važnih podatkov, slik in risb. Komisija bi izdelala tudi osnutek knjige — KRONIKA TEKSTILINDUSA — ter sodelovala pri njenem tiskanju.

Knjiga bi morala obsegati naslednje:

— Početek podjetja (TISKANINE IN INTEKSA)
— Razvoj do tekstilne stavke
— Tekstilno stavko in njene organizatorje
— Obdobje do II. svetovne vojne
— NOV (vse člane kolektiva, ki so sodelovali!)
— Obnovo v prvih povojnih letih
— Uvedbo delavskega samoupravljanja
— Razvoj podjetij do združitve (vse važnejše dosežke, rekonstrukcijo, novogradnje, obiske itd.).
— Tekstilindus do danes.

P. G.

Poročilo komisije za ocenjevanje predlogov akcije „PREDLAGAM“

Komisija za ocenjevanje predlogov akcije »Predlagam« v sestavi: Jože Javornik, Boris Pértot, Franci Remic in Miloš Štempihar je dne 27. 1. 1966 pregledala prispele predloge in ugotovila:

Do 25. 1. 1966 so bili poslani za akcijo »Predlagam« 4 predlogi.

Komisija je obravnavala vse štiri predloge po propozicijah akcije »Predlagam« (objavljenih v Tekstilcu št. 8 in 10) in izdala o svojih ugotovitvah naslednje poročilo.

Predlog št. 1 pod šifro: S strojem je treba živeti«

Avtor predlaga, naj bi vsak stroj čim se na njem pojavi okvara, takoj popravili, ne glede na to, če je okvara takega značaja, da bi stroj mogel še dalje obratovati.

V podkrepitev navaja avtor predloga dogodek, ko so bile zaradi majhne okvare stroja poškodovane po vrsti 3 delavke, preden so okvaro popravili. Vsled tega so nastale težkoče kot bolniški dopusti, bolečine, stroški za zdravljenje, izpad proizvodnje itd. Vsemu temu bi se v bodoče izognili, če bi upoštevali avtorjev predlog.

Sklep komisije: Predlog ne prihaja v poštev za ocenjevanje v okviru akcije »Predlagam«. Komisija smatra, da je slučaj, zaradi katerega je predložil avtor svoj predlog, primer nevestnega izpolnjevanja delovnih dolžnosti mojstra, ki ima stroj v skrbi.

Komisija pa ugotavlja, da je opisani dogodek vsekakor značilen in predlaga, naj se vsebina predloga objavi v obliki članka v Tekstilcu, seveda, če se avtor strinja z objavo.

Predlog št. 2 pod šifro: »Varčuj vedno in povsod«

Avtor predloga se zavzema za zboljšanje delovne discipline. V ta namen predlaga zaklepanje garderob, razen v času malic, da se tako prepreči klepetanje, kajenje in čitanje časopisov v času, ki je določen za delo. Prav tako predlaga avtor kontrolo razsvetljave, ker po njegovem mnenju gori preveč nepotrebnih luči, oziroma jih člani kolektiva ne ugašajo, če luč ni več potrebna.

Sklep komisije: Predloga ni moč vključiti v akcijo »Predlagam«, ker obravnava zadeve, ki so že regulirane z ustreznimi internimi predpisi o delovnih dolžnostih. V predlogu navedeni razlogi so v bistvu kršitve delovnih dolžnosti; te pa že po ustaljeni proceduri obravnava komisija za zaščito delovnih dolžnosti.

Predlog št. 3 pod šifro »Škorpijon«

Predlog obravnava reorganizacijo letovanja v počitniškem domu na Krvavcu. Avtor navaja že znane ugotovitve o negativnih pojavih o tem domu in meni, da bi ob sedanjem režimu dom utegnil propasti. Avtor konkretno predlaga, naj bi ustanovili »počitniško skupnost Krvavec«, v to skupnost pa bi se lahko vpisali vsi člani kolektiva, ki so v podjetju najmanj 5 let. Ta skupnost, oziroma njen upravni odbor bi upravljal z domom, določal režim bivanja in izvajal tudi časovno določene kontrole. Kot pogoj za letovanje bi moral biti vsak interesent pred letovanjem »pripravljen žrtvovati kak prost dan in sprejeti kako delo, ne da bi zato pričakoval povračila stroškov do zadnje pare.« Avtor končno pravi, da je njegov predlog samo temeljna zamisel, kateri bi potek izvajanja in kasnejši vmesni predlogi nudili še efikasnejšo možnost realizacije.

Sklep komisije: Predloga že iz načelnih razlogov ni moč obravnavati v okviru akcije »Predlagam«. V formulaciji je predlagana ustanovitev počitniške skupnosti Krvavec z omejevanjem števila članstva (član te skupnosti bi bil lahko samo tisti, ki je že nad 5 let v podjetju!). Tak predlog bi na eni strani izločil Krvavec iz obsega naših počitniških domov ter iz območja pristojnosti upravnega odbora počitniških domov kot organa upravljanja z domovi in želi ustvariti ločeno skupnost! Po drugi strani pa je določevanje članov predlagane skupnosti na temelju njihovega staža v podjetju diskriminacija napram vsem tistim članom kolektiva, ki predlaganega staža še niso dosegli. Vsi člani kolektiva imajo enake pravice in dolžnosti, ne glede na njihovo delovno dobo v podjetju!

Nepravilnosti, ki jih avtor navaja v podkrepitev svojega predloga, spadajo v pristojnost upravnega odbora počitniških domov, katerega področje dela je že regulirano in ki za svoje delo odgovarja centralnim samoupravnim organom.

Predlog št. 4 pod šifro: »Morda«

Predlog zadeva organizacijo transportnega oddelka. Osnova za predlog je ugotovitev, da transportna služba ne opravlja svojega dela v splošno zadovoljstvo. Tako prihaja do neredosti v medobratnem transportu, vozni park pogosto ni pravilno izkoriščen, pdjetje plačuje ležarino, evidenca o kretanju posameznih vozil ni na tekočem, občuti pa se tudi nezadovoljstvo pri vseh tistih, ki rabijo in pričakujejo usluge transportnega oddelka.

Za izboljšanje takega stanja predlaga avtor, naj bi uvedli »urnik«, s katerega bi bilo moč vsak čas razbrati, kje se vozilo nahaja, kje vozi, kdo ga vozi, kdaj bo zasedeno ali prosto, ali je na razpolago za popoldanske vožnje, v kašnem stanju je vozilo itd. Urnik naj bi bil velika demonstracijska tabla, viseča v transportnem oddelku in bi jo vsak dan sproti sestavljali po sistemu kovinskih ploščic različnih označb. Avtor je izdelal osnutek take table in ga priložil predlogu.

Dalje predlaga avtor naj bi imeli vsi vozniki tovarniških vozil svoje »knjige voženj«, kamor bi vpisovali vse vožnje ter točen čas odhoda, čakanja, prihoda in vrnitve, časi pa bi morali biti overovljeni s podpisi prejemnikov in pošiljateljev tovora.

Končno navaja avtor še več podrobnosti, ki doponjujejo njegov predlog in konkretizirajo predlagani postopek.

Sklep komisije: Predlog je spričo dejanskih pomanjkljivosti transportne službe umesten in spada v obseg akcije »Predlagam«. predlog se oceni —

za aktualnost:	**5 točk**
za možnost realizacije	**5 točk**
za vrednost:	**1 točka**
za formulacijo:	**2 točki**

Skupaj prejme predlog 13 točk in se nagradi s 13.000 dinarji (130 N.D.)

Avtor predloga pod šifro »Morda« je tov. Gunčar Peter, kadrovsko socialni sektor.

Predlog se odstopi vodstvu komercialnega sektorja s priporočilom, naj ga z avtorjevim sodelovanjem realizira.

Poročevalec komisije:
Miloš Štempihar

— — —

Člani kolektiva! Kot je razvidno iz poročila komisije, je dosedanji odziv na akcijo »Predlagam« skromen, tako kar zadeva število predlogov, kot tudi glede na vsebino predlogov.

Iz poročila lahko ugotovite, da je komisija obravnavala v pozitivnem smislu samo en predlog, tri pa zavrnila. Tu bi vas radi opozorili predvsem na vsebino morebitnih novih predlogov. Na dlani je, da predlogi o izboljšanju v zadevah, ki so že kakorkoli regulirane z različnimi internimi predpisi in določili, ne predstavljajo nekaj novega in aktualnega, če samo apelirajo na spoštovanje in izpolnjevanje takih predpisov. Drugačna pa je zadeva, če nekdo ugotovi, da veljavni predpis ni dober, je pomanjkljiv ali kako drugače neustrezen in če predlaga konkretno navedeno spremembo takega predpisa. To pa je dejansko aktualen predlog, ki vsekakor spada v akcijo »Predlagam« in seveda pred komisijo.

Sicer pa smoter akcije ni zgolj v iskanju pomanjkljivosti, ki jih člani kolektiva zagrešijo glede na delovne dolžnosti, temveč zlasti iskanje novih oblik in prijemov za izboljšanje delovnih postopkov tehnologije, organizacije, vzdrževanja itd. To pa je zelo obsežno in še dosti neobdelano področje s katerega želimo v bodoče čim več vaših predlogov.

Naj vas še opozorimo, da zajema akcija »Predlagam« celotno delovno javnost podjetja, torej tudi ambulanto, počitniške domove in obrate družbene prehrane. Ponovno pa poudarjamo, da se pri akciji »Predlagam« ocenjuje že sama pozitivnost ideje, ne glede na to, če bo predlog tudi realiziran.

In ne pozabite: vaš predlog podpišite samo s šifro, svoj naslov pa dajte v posebno kuvento, ki jo priložite predlogu!

Fond za nagrade znaša sedaj 87.000 starih dinarjev!

Komisija

Naši strokovnjaki med rekonstrukcijo mikalnikov

Izobraževanje v plemenitilnici in adjust.

Vsaka ekonomska enota se trudi, da bi njeni delavci čimbolje opravljali svoje delo. To pa je možno le tedaj, če je delavec dobro in pravilno poučen o svojem delu na delovnem mestu. Prav to, da je delavec poučen o delu, ki ga mora opravljati, pa je naloga izobraževalnega centra, oziroma — v tem primeru — instruktorja za plemenitenje tkanin.

V plemenitilnici I imamo tri načine izobraževanja, in sicer na: interni tiskarski šoli, poklicni šoli in na delovnih mestih.

Tiskarska šola traja dve šolski leti, medtem ko je učna doba za tiskarja 30 mesecev. To šolo obiskujejo predvsem učenci — vajenci. Šolo je obiskovalo tudi nekaj starejših delavcev, ki so želeli dobiti kvalifikacijo. Šolo so uspešno končali vsi slušatelji, le v drugi generaciji absolventov je bilo nekaj popravnih izpitov. V šolskem letu 1965/66 tega oddelka nimamo, ker je trenutno tiskarjev dovolj.

Poklicna šola traja eno šolsko leto, medtem ko je učna doba za razne poklice 18 mesecev. Šolo obiskujejo učenci — vajenci in pa tudi redni delavci. To šolo so uspešno končali: 2 slušatelja — apreterja, slušatelj — kuhalec tiskarskih barv iz obrata I in slušatelj — belilec iz obrata II.

Tretja oblika izobraževanja pa je priučevanje na delovnih mestih. Za uspešno priučevanje sta potrebna dober priučevalec in pravilen program priučevanja.

Delavci in mojstri, z večletno prakso, smo obiskali seminar za priučevalce, kjer smo zvedeli o načinu priučevanja, izdelovanju programa in o podajanju določene snovi. Nato smo s pomočjo priučevalcev in obratovodstva izdelali programe. Do sedaj je bilo izdelanih že okrog 40 programov, in sicer za vodje strojev in pomočnike.

Zelo dobro je organizirano priučevanje v adjustirnici, kjer je bilo dosedaj priučenih 7 delavk za dublirno-navijalni stroj, dublirno-merilni stroj ali za rezalko tkanin. V tem letu se bo to števililo še potrojilo.

V plemenitilnici I moram pohvaliti priučevalca v barvarni, ki poučuje za praktično delo učenca — barvarja poklicne šole. To se tudi odraža v njunih ocenah iz prakse, ki se razlikujejo od ostalih. Na žalost pa so nekateri priučevalci premalo resni. Z malo več volje in resnosti bi lahko naredili še veliko več.

V plemenitilnici II doslej teh oblik izobraževanja nismo imeli, izjema sta dva belilca v poklicni šoli.

Lea P.

Kolektivno nezgodno zavarovanje - tvoja korist

(Dalje s 1. strani)

ne mnezgodnem zavarovanju, poleg zavarovalnih vsot za smrt in invalidnost še dnevno odškodnino za vsak dan bolovanja do 200 dni.

3. Vsi, ki imajo izvljenjsko zavarovanje in kolektivno nezgodno zavarovanje, so upravičeni do izplačila v primeru smrti ali invalidnosti iz obeh zavarovanj. Če pa je nezgoda nastala denimo na avtobusu, potem mu pripada zavarovalnina eš kot avtobusnemu potniku, torej iz vseh treh zavarovanj. Torej. — ENO ZAVAROVANJE NE IZKLJUČUJE DRUGEGA! Če imate 10 zavarovanj, vam pripada iz vseh desetih ustrezna odškodnina. Poleg tega bi omenil, da je kolektivno nezgodno zavarovanje cenejše od individualnega za okoli 50%.

Kaj Zavarovalnica ne plača?

Kadar nastane nezgoda zaradi vinjenosti, če je to dokazano, če zavarovanec napravi samomor, če umre ali postane invalid zaradi bolezni ,če je storil kaznivo dejanje, za katerega je predpisana kastrogega zapora in se pri poškoduje itd. Vse nezgode, ki se pripetijo v drugih okoliščinah, pa so zajete. Poglejmo jih: povozitev, trčenje, udarec, udar električnega toka ali strele, padec, spodrsljaj, strmoglavljenje, ranitev z orožjem, z drugimi predmeti ali z eksplozivom, vbod s kakim predmetom, udarec ali ugriz živali in mrčesni pik, zastrupitev s harno ali kemičnimi sredstvi, opekline od ognja ali drugih predmetov oz. snovi, elektrike, teokčin, lužin ,pare itd. zadavitev ali utopitev, duištev ali zadušitev z zemljo, peskom, preteg mišic, izpah, zivn, zlom kosti, delovanja svetlobe, snčnih žarkov, temperature ali slabega vremena, če je zavarovanec zaradi nezgode bil izpostavljen takim vremnom oz. svetloib itd.

4. Sedaj je možno skleniti zavarovanje tako, da vsi člani kolektiva enako plačujejo in prejemajo odškodnine ne glede na poklic, ki ga opravljajo.

5. Za vaš kolektiv bi bil ugoden nevarnostni razred, ki ga je mogoče dati nekemu kolektivu te stroke in va mpredlagamo mesečno premijo din 200 po osebi. Zavarovalne vsote za to premijo so: (starih dinarjev)

smrt	invalidnost	dnevna odškodnina
300.000	600.000	300

Plačilo mesečne premije bi odtegovali v izplačilnem oddelku, vsakomur od osebnega dohodka.

Če nam je uspelo pojasniti najvažnejše ugodnosti tega zavarovanja, potem nam preostane še naše vljudno vabilo, da sprejmete našo ponudbo kot vsi drugi kolektivi na Gorenjskem. Za razumevanje in naklonjenost se vam vnaprej zahvaljujemo in želimo čim manj nesreč pri vašem delu.

Obenem vas naprošam, da podpisane izjave, ki jih boste prejeli, vrnete osebi, ki vam jih bo izročila, da ne bo prišlo do sporov, kadar nastane nezgoda, ker to res ne želimo.

Poudarjamo, da je dnevna odškodnina, čeprav samo din 300,— za vsak dan bolovanja zlasti dobrodošla, kadar se nezgoda pripeti izven delovnega časa. Tokrat vsaj delno krijete izgubo zaslužka, ki vam ga odtegne Zavod za socialno zavarovanje.

Zavarovalnica v Kranju

Po tej objavi se bo izvedla akcija za kolektivno zavarovanje, zato prosimo vse člane kolektiva za uspešno sodelovanje in razumevanje.

Sind. podružnica

Delavka na mikalnikih

Beljenje surovega blaga v belilnici — beljenje surovega

Načini beljenja

Za beljenje tekstilnega blaga danes uporabljamo različne postopke beljenja, kot so:

I. Oksidativno beljenje
(s hipokloritom, peroksidom, natrijevem kloritom)

II. Reduktivno beljenje
(hidrosulfit, blankit)

III. Optično beljenje

IV. Kombinirano beljenje

Vsekakor je danes najbolj zanimivo in najbolj razširjeno oksidativno beljenje. Kemikalije, ki jih uoprabljamo za tako beljenje so tiste, ki pri določenih pogojih tvorijo atomarni kisik; ta pa ne prehaja ves v elementarno obliko, ampak se veže na dvojno vez organskih spojin oziroma oksidira obarvane organske substance in jih pretvarja v brezbarvne snovi. Teoretičen potek takšne oksidacije danes še ni popolnoma razjasnjen, vendar se skuša tolmačiti z naslednjo formulo:

$$R-CH=CH-R' + HOCl \rightarrow$$
barvana snov

$$\rightarrow R-\underset{\underset{HO}{|}}{CH}-\underset{\underset{Cl}{|}}{CH}-R' \rightarrow$$

$$R-\underset{\diagdown O \diagdown}{CH-CH}-R' + HCl$$
nebarvana (oksidirana) snov

I. OKSIDATIVNO BELJENJE

Kot sem že omenil, uporabljamo danes za oksidativno beljenje kemikalije, s katerimi belimo pri naslednjih pogojih:

1. **NaOCl (natrijev hipoklorit) — hladno alkalno**
2. **$NaClO_2$ (natrajev klorit) — vroče kislo**
3. **H_2O_2 (vodikov peroksid) — vroče alkalno**

1. Beljenje z natrijevim hipokloritom — NaOCl

Beljenje z natrijevim hipokloritom je najstarejši in najcenejši belilni postopek. NaOCl proizvajamo v raztopini, ki vsebuje 130 — 150 g/l aktivnega klora.

Aktivni klor je tista količina klora, ki se sprosti, če reagira Na-hipoklorit z HCl. Sproščeni klor določimo jodometrično s titracijo

$$NaOCl + 2\,HCl \rightarrow H_2O + NaCl + Cl_2$$

NaOCl pripravimo v obratu sami tako, da uvajamo elementarni klor v raztopino Na-luga.

$$2\,NaOH + Cl_2 \rightarrow NaOCl \rightarrow NaCl + H_2O + 25\ Cal.$$

Navadno uporabljamo odpadni lug iz mercerizacije. Reakcija je ekzotermna, to je — sprošča se toplota.

Pri beljenju vstopa Na-hipoklorit z barvnimi snovmi bombaža v reakcijo in beli. Celuloza se lahko oksidira v oksi-celulozo; molekule se pri tem cepijo, trdnost pa močno pade. Ta pojav lahko omejimo z reguliranjem pogojev, ki vplivajo na samo beljenje, kot so: pH, temperatura, koncentracija aktivnega klora ter čas beljenja.

a) Vpliv pH vrednosti:

Kaj je pH? pH je oznaka za koncentracijo vodikovih (OH^+) in hidroksilnih (OH^-) ionov. pH območje obsega vrednost od 1 do 14. Nevtralna točka ima vrednost 7. Nižje od 7 (od 7 — 1) je kislo območje, višje od 7 (7 — 14) je alkalno območje.

Optimalne pogoje dosežemo v alkalnem mediju pri pH9 — 11,5, kjer je nevarnost oksidacije celuloze najmanjša. Sam pH pa se v teku procesa beljenja spreminja zaradi vpliva razkrojenih produktov, ki so kisle narave, ter CO_2 (ogljikov dioksid) iz zraka. Na-hipoklorit je sol močne baze in slabe kisline ter v vodi hidrolizira:

$$NaOCl + HOH \rightarrow NaOH + HOCl$$
$$HOCl \rightarrow HCl + O$$

Ta kisik dejansko beli in je torej beljenje odvisno od množine HOCl (hipoklorasta kislina). Belimo pri takih pogojih, da atomarni kisik počasi sproščamo. Če se prehitro sprosti, kisik napade celulozo. Z večanjem pH vrednosti se zmanjša količina HOCl in tudi hitrost beljenja in obratno. Reakcija beljenja je najhitrejša v nevtralni točki. Z dodatkom luga pada množina HOCl, s tem se zmanjšuje množina kisika in tudi belilni učinek. Iz tega sledi prejšnja trditev, da je beljenje v nevtralni točki najhitrejše, vendar ni izvedljivo, ker se v tej točki, kot produkt stranske reakcije, tvori Na-klorat ($NaClO_3$), ki je odpadni produkt, pa je hipoklorit v tem primeru za proces beljenja izgubljen.

Beljenje z natrijevim hipokloritom poteka tudi v kislem mediju pri pH 2,5 — 4,5. To pride v poštev pri beljenju stebelnih vlaken (lan, juta, konoplja). Poleg oksidacije barvnih snovi, se vrši kloriranje — klorira se lignin in se tvori klor-lignin, ki se raztaplja v alkalijah in se na ta način odstrani iz blaga.

b) Vpliv katalizatorjev

Če so v belilni koepli prisotni razni kovinski ioni, kot so: Cu, Fe, Mn in drugi, lahko ti ioni (pa tudi oksidi teh kovin) kot katalizatorji močno pospešijo razpad hipoklorita.

Med beljenjem je potrebno stalno kontrolirati porabo belilnih sredstev, alkaliteto in stopnjo beline obeljenega blaga. Zlasti je nevarno beljenje proti koncu. Če je blago predčasno obeljeno, je treba proces prekiniti, ker nastopi nevarnost, da ob pomanjkanju barvnih snovi kisik v znatno večji meri napada in poškoduje celulozo. Količina hipoklorita je torej odvisna od količine nečistoč in stapnje zaželene beline blaga.

c) Vpliv temperature

Važno vlogo pri beljenju z Na-hipokloritom ima temperatura. Normalno belimo pri temperaturi 15 — 18° C, maksimalna temperatura pa je 20° C. Pri povečani temperaturi se poveča hitrost beljenja za 100 %.

S tem se seveda močno zveča nevarnost poškodbe blaga. V poletnih mesecih belilno raztopino večkrat hladimo, pač zaradi povečane temperature zraka.

d) Vpliv koncentracije Na-hipoklorita na belilno kopel

Množina HOCl je odvisna od koncentracije Na-hipoklorita. Koncentracija je navadno 1 — 3g/l aktivnega klora. V veliki meri je odvisna od množine nečistoč in od beline, ki jo želimo doseči. Kopel z večjo koncentracijo aktivnega klora je bolj nevarna, ker lahko poškoduje blago.

Po končanem beljenju je potrebno blago s hladno vodo dobro izprati, da kar najbolj odstranimo prebitni Na-hipoklorit. Popolno odstranievt zaostalega hipoklorita ter kloraminov dosežemo z antikloriranje. Antikloriranje izvedemo v raztopini Na-bisulfita ($NaHSO_3$), katerega vzamemo od 0,2 % navzgor na težo blaga.

$$NaOCl + NaHSO_3 \rightarrow NaHSO_4 + NaCl$$

Po antikloriranju blago še kislinimo z razredčeno žvepleno (H_2SO_4) ali solno kislino (HCl), in to zato, ker Ca in Mg iz trde vode reagirata z alkalijami in tvorita razne okside, katere s kislino odstranimo. Pri tem se navadno izboljša tudi belina blaga.

2. Beljenje z vodikovim peroksidom — H_2O_2

Beljenje z vodikovim peroksidom ima velike prednosti pred hipokloritnim beljenjem, in sicer dosežemo: večjo stopnjo beline ob manjših poškodbah, belina je permanentna (stalna), boljši otip in večjo vpojnost blaga. Beljenje poteka pri 80 — 100° C v alkalni raztopini; obenem z beljenjem poteka tudi izkuhavanje.

V alkalnem mediju od pH 9 — 12, v katerem poteka normalno beljenje bombažnega blaga, vedno pride do dveh važnih kemičnih reakcij:

a) vodikov peroksid disocira in tvori belilne ione:

$$H_2O_2 \xrightarrow{NaOH} Na + NaO_2 -$$

$$H_2O_2 \xrightarrow{NaOH} 2Na + O_2$$

Belilni ioni imajo to sposobnost, da oksidirajo in razgrade obarvane organske nečistoče v bombažnem blagu, ne da bi škodljivo vplivale na celulozo in na padanje trdnosti bombažnih vlaken.

b) vodikov peroksid razpada v kisik in vodo po enačbah:

$$H_2O_2 \rightarrow H_2O + O$$
$$2H_2O_2 \rightarrow 2H_2O + O_2$$

Atomarni kisik je le kratko obstojen, ker se tvori molekularni

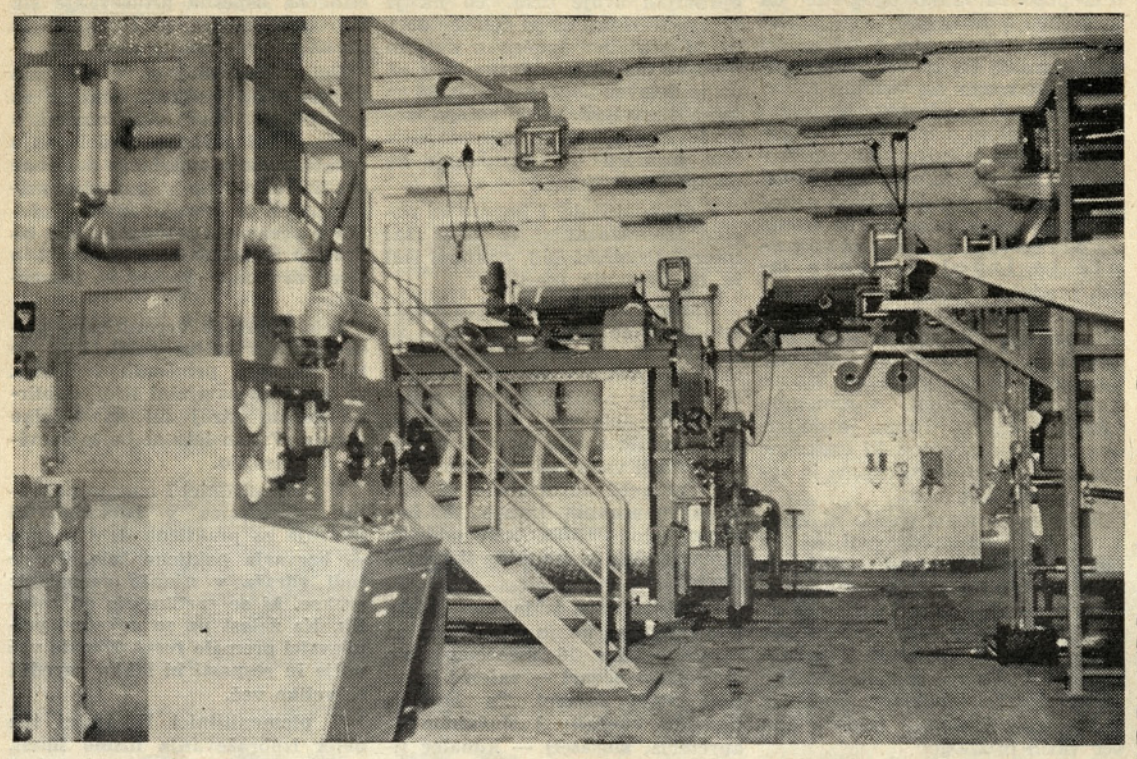

Naša belilnica v obratu I

ZAČENJAMO RAZPRAVO O STIMULACIJI ZA PRIHRANEK NA MATERIALU. PROIZVAJALCE JE TREBA

Prihranek na materialu — znižanje materialnih stroškov!

(Dalje s 1. strani)

jalcev, pa gre pri znižanju materialnih stroškov za material, ki je last družbe, zaradi česar ima družba pravico, da si prihranek deli s proizvajalci in je zato v tem primeru priznati manjši znesek. Pri vprašanju kolikšna vrednost prihranjenega materiala se prizna za sredstva OD, je odvisna učinkovitost te stimulacije. Konkretna višina pa je odvisna od namena, ki ga hočemo doseči. Če se prizna prenizek odstotek, izgubi kolektiv vsako vzpodbudo za varčevanje materiala.

Prideta v poštev dva načina: količinski normativ in vrednostni normativ:

a) **količinski normativ** (količina porabljenega materiala za enoto izdelka (izračunana na bazi porabe materiala za več let nazaj, povprečje je normativ).

V našem podjetju, kjer je število najrazličnejših proizvodov (artiklov) veliko, bi morali najprej ugotoviti proizvedeno število vsake vrste proizvodov in ga pomnožiti z normativom materiala t. j. s porabo materiala v bazičnem letu. Nato pa ugotoviti dejansko porabo materiala po posameznil vrstah proizvodov. Seštevek porabljenega materiala po posameznih vrstah proizvodov, preračunan na stalne cene da šele pravo sliko ali je skupna količina materiala v primerjavi s porabo v bazičnem letu (po normativu) narasla ali ne.

Negativna razlika bi pomenila prihranek, pozitivna pa večji odpadek (škart-izgubo). Težko pa je ugotoviti porabo materiala za vsako vrsto proizvodov v preteklem (bazičnem) letu. To le globalno za vso proizvodnjo.

b) **Finančni pokazatelji**

S pomočjo finančnih pokazateljev bi se lahko posredno sklepalo na gibanje fizičnega obsega proizvodnje na ta način, da napravimo kalkulacijo materialnih stroškov za 1 tm artikla v bazičnem letu. Nato se pomnoži število proizvodov vsake vrste v tekočem letu z ugotovljenimi stroški za enoto proizvoda iste vrste v bazičnem letu. Zmnožke nato seštejemo. Razlika med dejanskimi stroški po stalnih cenah in vsot teh zmnožkov (stroški po normativih t. j. v bazičnem letu) bi pokazala ali je bil dosežen prihranek ali izguba (večje razsipanje) t. j. ali se je porabilo več ali manj materiala, kot bi se ga smelo. Zaradi kompliciranosti in obsežnega obračuna pride v glavnem v poštev za naše podjetje le finančni normativ zaradi velikega števila najrazličnejših artiklov.

Te vrednostne normative se bi določilo na podlagi receptur in obračuna porabe materiala v ekonomsko-analitični službi. Ti normativi bi se določili za posamezne artikle in za posamezne faze obdelave na enoto proizvoda (1 tm). To naj bi bili pri obračunu prihranka nekaki ceniki potrošnje materiala za obdelavo posameznega artikla. Najpravilneje bi sicer bilo, da bi bili ti normativi izdelani za posamezne desene oziroma variante za posamezne faze obdelave. To pa bi zahtevalo precej obsežno delo za določitev teh normativov, kakor tudi pri obračunu in bi zahtevalo nekoliko več dela pri obračunu. Smatramo, če služijo lahko sedanji obračuni potrošnje materiala za osnovo pri formiranju cen, bi lahko tudi služili kot povprečni pokazatelji za obračun znižanja lastne cene oziroma potrošnje materiala.

3. Zajemanje porabe materiala

To vprašanje je glede na sedanje stanje še najbolj kočljivo, ker ni za zdaj še dobre evidence potrošnje materiala za posamezni artikel na določeni fazi obdelave. Stanje glede zajemanja porabe materiala je zdaj sledeče:

Materialno knjigovodstvo v finančnem sektorju vodi evidenco potrošnje materiala, vendar je tu knjiženo vse po ekonomskih (tržnih) cenah in zato vrednostno izražena poraba ne more dati, če je računana po takšnih cenah, realno sliko porabe materiala. Potrošeno količino barve ali kemikalije za obračunsko razdobje moramo pomnožiti s stalnimi cenami.

Tudi v obratu se sedaj vodi že evidenca potrošnje materiala na največjih stroškovnih mestih (v apreturi in tiskarni). Če bi se vodila še za barvarno in belilnico, potem bi bila skoraj vsa evidenca potrošnje materiala zbrana že v obratu samem (globalno za celotni obrat pa se evidenca porabe vodi v priročnem skladišču barv in kemikalij — tudi vrednostno!).

Predno pa se na katero koli obliko zajemanja preide, pa je potrebno:

a) Urediti poslovanje barvne kuhinje. Sedanje poslovanje ne nudi realnih podatkov, saj barvna kuhinja nima niti podatkov o tem, kakšne količine in vrste barv in kemikalij je sprejela iz skladišča. Kuhinja hrani podatke o naročenih vrstah in količinah, ne pa tudi o dobavljenih. Kuhinja bi morala prikazati na eni strani prejem materiala, na drugi strani pa tudi izdajo in zaloge. Tekoče mora spreminjati in dopolnjevati recepture o mešanju — kuhanju barv za posamezne variante po artiklih.

b) Vodenje tiskarskih knjig je treba izpopolniti tako, da bodo podatki o porabi tiskarskih barv tekoče vpisani. Vsaka primerjava med evidenco barvne kuhinje in tiskarsko knjigo mora dati iste podatke. V tiskarski knjigi mora biti vpisana dejansko porabljena količina barv, torej ne sme zajemati vrnjenih količin. Ta evidenca bi morala registrirati od katerih strojev in v kakšni količini je vrnjena določena barva, kakšen je v mešanici odnos posameznih barvnih komponent in za kateri artikel (dessen, varianto) ter na katerem stroju in kdaj je bila ta mešanica uporabljena. Ta evidenca se mora voditi v barvni kuhinji.

c) Ustvariti je potrebne pogoje, da bodo recepture vedno na tekočem tako, da bo vedno mogoče napraviti vzporeditve dejanske porabe napram po receptih predpisani. Take recepture morajo biti tako v barvni kuhinji kot v

blaga v belilnici

kisik, ki nima nobene belilne sposobnosti, pač pa — zlasti pri višji temperaturi — močno napade molekule celuloze.

Od pravilnega poteka navedenih reakcij je v največji meri odvisen najboljši način beljenja bombaža z vodikovim peroksidom.

Pri vsakem beljenju je treba strmeti za tem, da čim bolj pospešimo razvijanje belilnih ionov in da obenem preprečimo rakroj peroksida v vodo in kisik. Vodikov peroksid, ki pri beljenju razpada, ni izgubljen samo za proces beljenja, temveč obenem tvori oksi-celuloze, pa tako pade tudi trdnost obeljenega blaga. Na potek beljenja lahko vplivamo z različnimi faktorji, kot so:

a) **vpliv pH vrednosti**

Koncentracija hidroksilnih ionov v belilni raztopini ima zelo velik vpliv na potek obeh navedenih reakcij. Hidroksilni ioni delujejo kot močan aktivator, pa je razvijanje belilnih ionov tem večje, čim višja je njihova koncentracija. Na drugi strani pa hidroksilni ioni katalizirajo razpad peroksida in z naraščanjem njihove koncentracije narašča tudi razpad peroksida v vodo in kisik. Pri tem moramo upoštevati, da je za odstranitev nečistoč iz bombažnega blaga potrebna visoka koncentracija hidroksilnih ionov, zlasti za tisto blago, ki ni bilo pred beljenjem izkuhano v lugu.

b) **Vpliv temperature**

Do temperature 60° C je razvijanje belilnih ionov počasno, če zvišamo temperaturo nad to mejo pa koncentracija belilnih ionov hitro narašča. Na drugi strani pa z naraščanjem temperature narašča tudi razpad peroksida. Visoka temperatura je potrebna za čimboljšo odstranitev inkrustov iz bombažnega blaga.

d) **Čas beljenja**

Čas beljenja je zelo odvisen od navedenih treh faktorjev. Z njimi ne moremo vplivati na prvenstveni potek reakcije tvorjenja belilnhi ionov.

e) **Prisotnost katalizatorjev**

Prisotnost katalizatorjev v belilni kopeli največ vpliva na prvenstveni in hitri potek neugodne reakcije: razkroja vodikovega peroksida v vodo in kisik.

f) **Dodatek stabilizatorjev**

Dodatek stabilizatorjev v belilni kopeli v veliki meri ovira in preprečuje razkroj peroksida.

Iz navedenega je razvidno, da sta prisotnost katalizatorjev v belilni kopeli in dodatek učinkovitih stabilizatorjev najvažnejša faktorja, od katerih je v prvi vrsti odvisen razkroj peroksida v vodo in kisik, od tega odvisen pa je tudi ugoden potek tehnološkega procesa beljenja bombažnega blaga z vodikovim peroksidom.

3. Beljenje z Na-kloritom — $NaClO_2$

Natrijev klorit je idealno belilno sredstvo, ki tudi v večji koncentraciji navzoč ne poškoduje celuloznih vlaken. Odporen je tudi proti katalitičnemu vplivu Fe, Cu, Mn itd. Ker ga uporabljamo v kislih belilnih kopelih, ostanejo tudi Ca in Mg spojine v raztopini in se ne vsedajo na tkanino. Nadalje ohranimo na vlaknu tudi naravne maščobe in voske, pa blago zato ohrani naravni mehki tip.

$NaClO_2$ pride na trg kot 80 % prah ali 30 % raztopina. Tovarna Höecht izdeluje tudi 50 % $NaClO_2$ z dodatnimi stabilizatorji in zaščitnimi sredstvi proti koroziji.

Beljenje z $NaClO_2$ poteka v kislem mediju. Na čem pravzaprav bazira belilni učinek, še ni popolnoma pojasnjeno. Domnevajo, da sta belilna agenta klorit ion in klordioksid.

$$4\,NaClO_2 + 2\,HCl \rightarrow 2\,ClO_2 + NaClO_2 + 3\,NaCl + H_2O$$

$$5\,NaClO_2 + 4\,HCl \rightarrow 4\,ClO_2 + 5\,NaCl + 2\,H_2O$$

Pri beljenju se sprošča klordioksid (plin), ki je neprijetnega vonja ter škoduje organizmu. Belilne kopeli morajo biti zaprte tako, da plin ne uhaja. Klordioksid najeda zlasti kovine: odporna je le kamenina in delno tudi les. Belilni učinek $NaClO_2$ narašča z rastočo temperaturo in padajočim pH.

a) **Vpliv pH vrednosti**

Ugodna stopnja pH za beljenje s kloritom leži v mejah 3 — 5. Znižanje pH vrednosti pod 3 vpliva škodljivo na celulozo, pri pH nad 5 pa je hitrost beljenja zelo nizka, belina pa slaba. pH naravnamo lahko z mineralnimi ali z organskimi kislinami (HCOOH, CH_3COOH). Svetujejo tudi dodatek pufernih substanc (fosfatov in polifosfatov) v belilno kopel.

Firma Rhodiaceta iz Milana je patentirala postopek aktiviranja klorita z organiskimi estri kot etil-acetat, etil-tatrat. Ti reagirajo v začetku slabo alkalno, z rastočo temperaturo pa se cepijo in ustvarjajo kisli medij. Na-klorit se postopoma aktivira, čas beljenja je daljši, medtem ko je korozija aparatov manjša. V kopelnih razmerjih 1 : 4 do 1 : 30 dobimo slabše belilne efekte, kot pri aktiviranju klorita s kislinami.

Pogled na kotlarno in na nekdanji gasilski stolp

Beljenje se pospeši z rastočo temperaturo, zato belimo pri 80 — 95° C.

c) **Vpliv stabilizatorjev**

Če hočemo, da med beljenjem zaviramo prehiter razpad natrijevega klorita, dodajamo stabilizatorje. Ti vsebujejo puferne substance in tudi zaščitna sredstva proti koroziji. Zelo pogosto vsebujejo tudi različna omakalna sredstva.

d) **Ukrepi za preprečevanje korozije plemenitih jekel**

Najobstojnejša so jekla z visokim odstotkom molibdena, vendar pri daljšem obratovanju tudi nastopi korozija. Kot zaščitno sredstvo dodajamo kopeli natrijev nitrat ($NaNO_3$). Le-ta se zaradi strupenega klordioksida, ni popolnoma uveljavil v industriji. Manjši obrati z diskontinuiranimi belilnicami belijo s peroksidom ali hipokloritom, medtem ko se je v kontinuiranih belilnicah, kjer poteka proces v majhnih kpelnih razmerjih z visokimi koncentracijami kemikalij dokaj uveljavil.

II. BELJENJE Z REDUKTIVNIMI SREDSTVI

Reduktivna belilna sredstva kot Blankit I se ne uporabljajo za direktno beljenje celuloznih vlaken, pač pa za naknadno beljenje. Belilni učinek Blankita I bazira na prisotnem Na-ditionatu, ki razkroji obarvane substance bombažnega vlakna

I. $Na_2S_2O_4 + H_2O + O \rightarrow 2\,NaHSO_3$

II. $Na_2S_2O_4 + H_2O + 3\,O \rightarrow 2\,NaHSO_4$

V vodni raztopini se pri 40° C močno razkroje. Ker pa poteka beljenje bombaža pri 80 — 95° C, moramo dodati stabilizatorje.

III. OPTIČNO BELJENJE

Vemo, da pri beljenem blagu ni več tiste rumenkasto-rjave barve surovega bombaža, vendar izrazito belino težko doseežmo. Da bi dosegli modrikasto belino beljenega blaga, uporabljamo optična belilna sredstva.

Kja so optična belilna sredstva in kako jih uporabljamo?

Ko so strokovnjaki odkrili optična belilna sredstva, so z njimi uspeli kompenzirati rumeni ton kemično beljenega tekstilnega blaga. Sredstva za optično beljenje so brezbarvne, fluorescirajoče organske spojine, ki se vežejo na vlakno tako, kot barvila na tekstilno blago. Imajo to lastnost, da pretvorijo nevidne ultravijolične žarke sončne svetlobe v vidno svetlobo. Lahko rečemo, da optična belilna sredstva absorbirajo ultravijolične žarke dnevne svetlobe in jih reflektirajo kot modro svetlobo.

Tkanine, obdelane z optičnim belilnim sredstvom reflektirajo zato več vidljive svetlobe kot neobdelane tkanine. Efekt beline optično obeljenega tekstilnega blana je zato intenzivnejši od učinka, ki ga doseežmo samo s kemičnim beljenjem.

V uporabi so različna optična belilna sredstva, katera uporabljamo po natančno določenih recepturah za posamezne vrste tekstilnega materiala.

IV. KOMBINIRANO BELJENJE

To beljenje je kombinacija hipokloritnega in peroksidnega beljenja. Doseežmo enako dobre rezultate kot pri peroksidnem beljenju, poraba kemikalij pa je veliko manjša.

Beljenje po kombiniranem postopku sestoji iz treh ali dveh operacij: izkuhavanja, beljenja s hipokloritom in naknadnega beljenja z vodikovim peroksidom. Ker belimo z vodikovim peroksidom v alkalni raztopini pri višji temperaturi, to izkuhavanje čestokrat ni niti potrebno.

Hipokloritnemu beljenju sledi navadno izpiranje (pri diskontinuiranih posotpkih) z namenom da odstranimo hipoklorit, ker ta uniči del peroksida:

$$H_2O_2 + NaOCl \rightarrow NaCl + H_2O + O_2$$

Iz tega je razvidno ,da deluje peroksid kot antiklor, ker razkroji hipoklorit. Zaradi ekonomičnosti stremimo za tem, da s hipokloritom dosežemo večjo belino in tako zmanjšamo porabo peroksida.

Toilko za danes.

Božo Majič - dipl. inž.

NEPOSREDNO ZAINTERESIRATI ZA ZNIŽANJE MATERIALNIH STROŠKOV

obratni pisarni plemenitilnice, od koder se dajejo podatki za izračun kalkulacijskih normativov. Kartoteka receptov mora biti vedno odraz dejanske uporabe po asortimanu in količini potrebnih barvil za posamezne variante na enoto proizvoda.

4. Obračun prihranka na materialu

Obračun za prihranek na materialu naj bi se napravilo vsake tri mesece, največ pa za pol leta nazaj. Najbolj točen bi bil sledeč obračun: količine porabljenih barv in kemikalij bi pomnožili s planskimi cenami.

Idealna in najbolj realna oblika obračuna bi bila, če bi bili normativi določeni za vsak dessen ali varianto. To pa je praktično skoraj neizvedljivo, saj se nekateri desseni in še bolj variante samo enkrat tiskajo in bi bilo na podlagi tega težko predhodno določiti normative, ker ne obstojajo recepture vnaprej, koliko se bo porabilo določene barve za enoto proizvoda (l tm).

Pri obračunu je nadalje treba upoštevati tudi nedokončano proizvodnjo. Če napravimo obračun za I. polletje, morata biti nedokončani proizvodnji v januarju in v juniju približno enaki.

5. Zaključek

V našem gospodarstvu, zlasti sedaj ob fazi prehoda na 42-urni delovni teden, se vedno bolj poudarja, da mora biti sistem delitve osebnih dohodkov čimbolj stimulativen. Pri smernicah in predlogih Zveznega izvršnega sveta gospodarskim organizacijam ob prehodu na 42-urni delovni teden je poudarjeno, da je treba odkrivati in aktivirati notranje rezerve v delovnih organizacijah, zlasti z nadaljnim izpopolnjevanjem notranjih razmerij v delovnih organizacijah, še posebej razmerij pri delitvi dohodka, pri čemer je treba v to razmerje vključiti **čim več elementov spodbude.**

Sedanji sistem delitve OD je odvisen neposredno od obsega proizvodnje in posredno od kvalitete izdelkov. EE dobi večjo maso OD, če ustvari večji obseg proizvodnje. OD na posameznika pa so tem večji, če se ustvari ta proizvodnja s čim manjšim številom delovne sile. Ta sistem pa še daleč ne učinkuje stimulativno na znižanje materialnih stroškov. Osebni dohodki oblikovani na višji ravni ne bodo več zavirali razvoja proizvajalnih sil, ker delovna sila ne bo cenejša od mehanizacije. V sistem delitve osebnih dohodkov oziroma delitve čistega dohodka je treba tudi v našem podjetju vnesti čimveč dinamike, kajti z dosedanjo obliko delitve OD delavci težijo le za tem, da napravijo čim več tekočih metrov, da izpolnijo ali prekoračijo svojo količinsko normo, niso pa direktno stimulirani za znižanje materialnih stroškov. Ob takem načinu je tako delavcu vseeno kako dela in troši zelo draga materialna sredstva. Razume se, da bi morala obstojati določena zavest in odgovornost za to, vendar ta zavest še ni takšna kot bi morala biti pri proizvajalcu. To najlepše kaže praksa dela v sami proizvodnji. Danes se malokdo vpraša zakaj naraščajo materialni stroški. Ob kratki morebitni analizi se poda le kratka objasnitev, da je to posledica splošnega dviganja cen posameznim materialom. Smatramo, da je to nepopolna ugotovitev.

V obratu I imamo letno povprečno nad 380 milijonov starih din izgube zaradi slabe kvalitete naših izdelkov, ki jih moramo prodajati s popustom ali pa v obliki ostankov. Koliko pa imamo izgube na leto zaradi nepravilnega in neodgovornega trošenja materiala? Prav gotovo je ta vsota še večja zaradi dragega materiala.

Dosledno izvajanje načela stimulacije za prihranek na materialu zahteva na drugi strani seveda tudi sankcije za povečano porabo materiala oziroma za zvišanje materialnih stroškov. Kolektivu, ki je porabil več materiala oziroma, ki je imel večje materialne stroške kot je dovoljeno po normativu, bi bilo treba to razliko odšteti od sredstev osebnih dohodkov. Načeloma seveda v isti višini, kot se prišteje prihranek k sredstvom za OD ali nekoliko manjši.

Predlog se sicer ne spušča v notranjo delitev sredstev OD med člane delovnega kolektiva. Metoda delitve OD med proizvajalce je drugo vprašanje, ki je, čim je masa OD že določena, sicer važno, vendar manj pereče. Načeloma pa bi bila delitev prihranka med podjetjem in člani delovnega kolektiva 70 : 30.

Pri interni delitvi pa bi se določile lestvice za izplačilo. Določeni procent znižanja stroškov naj bi pomenil določeno vsoto dinarjev za izplačilo stimulacije. Ta pa bi morala biti seveda primerno visoka, da bi resnično stimulirala posameznika za prihranek na pomožnem materialu. Stimulacijo naj bi vpeljali za vse obdelave in sicer tako, da bi bili proizvajalci določenega oddelka stimulirani samo za konkretni prihranek na materialu v dotičnem oddelku v določenem razdobju. N. pr. delavci barvarne naj bi bili direktno stimulirani za prihranek na materialu v barvarni, in naj bi se prihranek obračunal za posamezne oddelke glede na to koliko je bilo v posameznem oddelku prihranjenega.

Ta predlog za znižanje materialnih stroškov je podan v osnovni obliki in se torej ne spušča v detajlno obrazložitev, ker smatram, da je že iz tega predloga dobro razviden način in oblika stimulacije za prihranek na materialu.

Jože Javornik

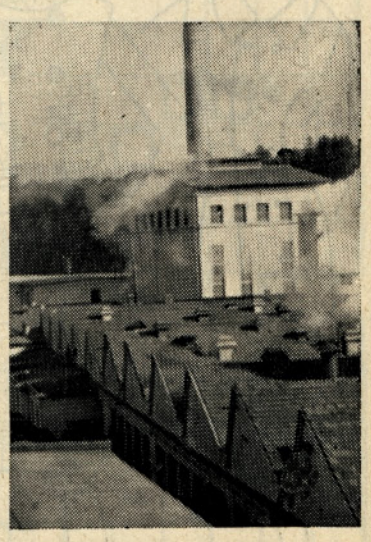

Dimnik sedaj popravljajo

Kvačkajmo in šivajmo za pomlad

1—4 Letošnja moda prinaša tudi krila različnih krojev, od rahlo zvončastega do široko valujočega. Že pred leti smo nosile takšna krila, vendar je sedaj precejšnja razlika v dolžini; krila so se skrajšala celo nad koleno. Ženska mora pač sama ugotoviti, če ji takšno krilo pristoja, ker je včasih le bolje, da nosi nekoliko daljše krilo, čeprav manj moderno, ker kratko krilo vsaki ženski ne pristoja.

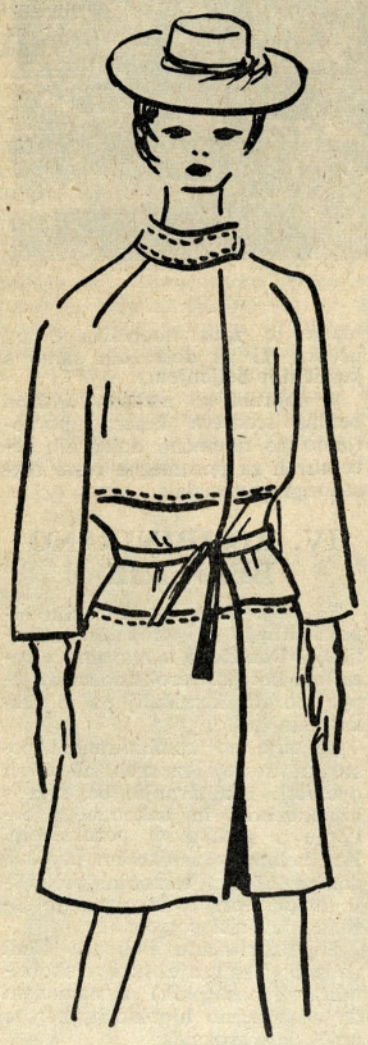

Še vedno so moderna plisirana krila, le da imajo do bokov ali do polovice dolžine zašite gube. Zvončasto krojena krila pa imajo samo zalikane gube.

5 Ozka obleka ima spodaj položene gube in se spredaj dvovrstno zapenja. Krojimo jo lahko iz naše enobarvne sintetike. Ovratnik je nekoliko odmaknjen od vratu.

6 Za toplejše dni si ukrojimo obleko iz blaga z drobnim karo vzorcem; lepa bi bila v črno-beli barvi z belimi gumbi. Životek je podaljšan do bokov. Spredaj in zadaj ima po dve globoki gubi.

7 Enobarvna obleka z všitim sprednjim delom. Krojena je rahlo zvončasto. Rokave lahko naredimo tudi daljše.

8 Za mlado dekle ukrojimo to ljubko obleko. Krojena je iz šestih delov; rez se zadaj podaljša do ramen. Okrasni trak in gumbi so istobarvni in nekoliko temnejše barve od obleke. Krojimo jo iz naše sintetike — barve naj bodo živahne.

10 — kvačkana obleka

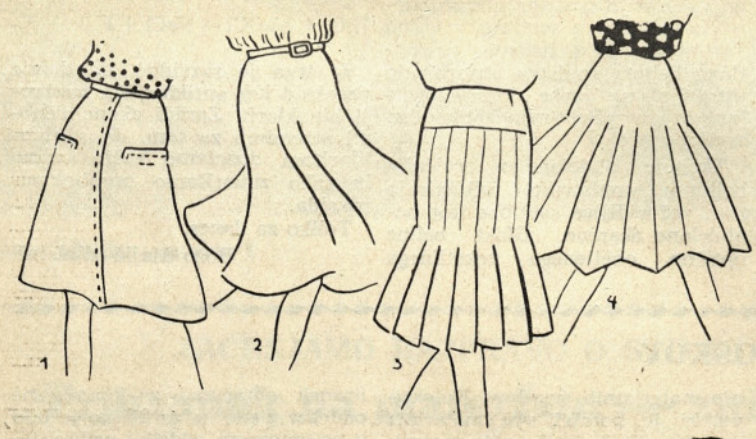

9. Opis kvačkanega vzorčka za pulover:

Število verižnih pentelj nasnutka je deljivo s 13, dodamo še 1 ver. p.

1) vrsta: Same šibične pentlje, stebričke.

Moderna pričeska

2) obrnemo, naredimo 3 ver. p., nadaljujemo s 3 šibič. pentljami + 3 vert. pentlje, 3 šib. pentlje prejšnje vrste preskočimo, 1 g. p. 3 vert. p. zopet 3 šib. pentlje prejšnje vrste preskočimo, nato naredimo 6 šib. pentelj. To ponavljamo celo vrsto in končamo vrsto s 4. šib. p.

3) Obrnemo s 3 verižnimi pentljami, 3 šib. p. + 1 verižna p. 1. g. p. v lok iz ver. p. 3 ver. p. 1 g. p. v naslednji lok iz ver. p. 1 ver. p. 6 šib. p. +. Ponavljamo od + do + vse do konca vrste,

4) Obrnemo s 3 ver. p. 3 šib. p. + 6 šib. (v 6 ver. p. iz prejšnje vrste) +. Od + do + ponavljamo in končamo vrsto s 4 šib. p.

Te vrste kvačkanje (isto velja tudi za obleko) gre kar hitro.

Kratice pomenijo:

šib. p. = enkrat oviti stebriček
g. p. = stebriček brez ovoja — nizek
ver. p. = verižica ali zračne pentlje

10 Obleko kvačkamo iz temnega kvačkanca ali volne. Za vzorček vzamemo same šibične pentlje oziroma stebričke. Najlažje kvačkamo po kroju. Obleka ne sme biti popolnoma oprijeta. Pentljo naredimo iz istobarvne svile.

Mak

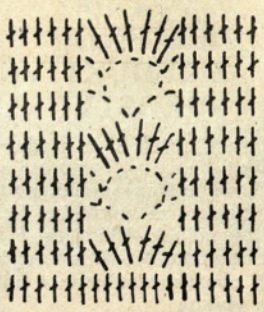

Zgoraj: grafično prikazan način kvačkanja

LEP KVAČKAN PULOVER

Enostavna in lepa

Sporočite vaše želje

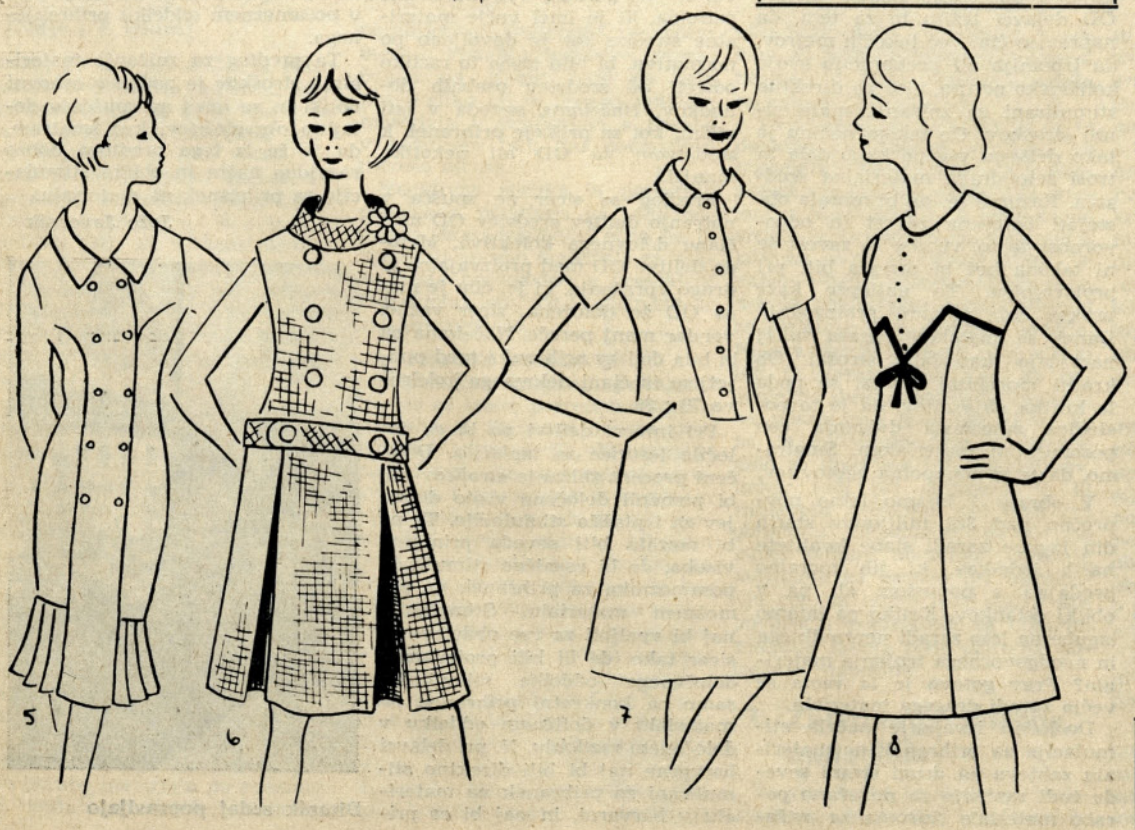

ZAHVALE

Vsem članom delovnega kolektiva Tekstilindusa v obratu II in tistim, ki so me obiskali na domu in mi prinesli novoletno darilo, se najlepše zahvaljujem za pozornost v času, ko sem bila bolna.

Prav lepo se zahvaljujem tudi dr. Capudrovi za obiske in uspešno zdravljenje.

Zahvaljujem se dalje vsem tistim članom e.e. predilnice II, ki so me obiskali.

Janko Pravst

Opomba uredništva!

Prosimo bralce, da nam oproste, ker zahvale nismo objavili že v novoletni številki, čeprav smo jo prejeli pravočasno.

Uredništvo

Ob smrti sina Marjana Pucelj se lepo zahvaljujem tkalskim mojstrom za venec in prav tako tudi sekciji mojstrov.

Zahvaljujem se vsem lepo za udeležbo na pogrebu

Marija — mati Pucelj

Iskreno se zahvaljujem članom kolektiva za materialno in moralno pomoč ob smrti moje žene EME. Moja zahvala velja še posebno članom ekonomskih enot tkalnice in gravure!

Hvala tudi vsem, ki so šli za pogrebom!

Ciril Velikanje

Sodeluj v Tekstilcu!

Kaj so in kakšne so tekstilne surovine?

V prejšnji številki ste brali o naravnih vlakninah, danes pa objavljamo:

II. Umetne vlaknine

Več sto vrst umetnih ali kemičnih vlaknin proizvajajo danes tudi države, ki posedujejo velike količine naravnih vlaknin. Tudi pri nas v Jugoslaviji imamo tovarne za kemične vlaknine v Loznici in Skopju. Gradijo še slične tovarne v Ljubljani in Kopru.

Umetna svila je najstarejša umetna vlaknina. Pridobivajo jo tako, da sesekljan les, slamo ali slično kuhajo z lugom. Z dodatkom raznih kemikalij se zmes pretvori v gosto tekočino. To tekočino brizgajo skozi šobe, ki imajo več tisoč finih lukenj (premera 0,06 do 0,1 mm). Izredno fine niti, ki nastanejo na tak način, združijo v močnejše niti, ki so takoj sposobne za predelavo. Umetno svilo uporabljajo za tkanine, pletenine in vezenine.

Celična volna (nemško fonetično): celvole) je danes zelo važna tekstilna surovina, ki deloma nadomestuje bombaž in volno. Pridobivajo jo na podoben način kot umetno svilo, in to iz smrekovine, borovine ali slame. Bistvena razlika je v tem, da je umetna svila brezkončna, ravna, gladka in ima blesteča vlakna, celična volna pa je razrezana na kratka (28—120 mm) vlakna, ki so skodrana, motna ali lesketajoča, ki pa jih je možno presti kot bombaž ali volno. Celična volna ima manjšo trdnost kot bombaž ali volna — posebno v mokrem stanju. Kljub tej slabosti pa se vse bolj uveljavlja njena samostojna uporaba in mešanice z bombažem ali volno.

Ker proizvodnja sintetičnih vlaken zelo hitro narašča, je tudi industrija celičnih voln prisiljena, da izboljšuje lastnosti svojih proizvodov (odpornost proti vlagi in mečkanju).

Sintetična vlakna so odkrili pred 40 leti. Do danes je znanih okoli 200 vrst, pod raznimi imeni n.pr.: najlon, perlon, dralon, diolen, terilen, leakril in mnogo drugih. Pridobivanje sintetičnih vlaken je izredno težavno. Potem zapletenih kemičnih postopkov pridobijo iz apna, premoga in soli svetlo maso, ki jo v vročem stanju izvlečejo v zelo tanke dolge in enakomerno debele niti. Del teh finih niti združijo v močnejše niti, ki jih porabijo za pletenje nogavic. Drugi del razrežejo na kratka vlakna za nadaljnje predenje v predilnicah. Te niti so lahko celo finejše kot so niti prave svile in tudi trdnost je znatno večja kakor pri nitih iz prave svile. To lastnost imajo tudi tkanine in pletenine iz teh sintetičnih vlaken n.pr. moško in žensko spodnje perilo, nogavice, jopice in zavese. Negovanje le-teh je zelo enostavno. Lahko jih peremo in hitro posušimo. Ni jih treba likati, ker se gube same hitro poravnajo itd. (Ribiške mreže, pletene iz sintetičnih vlaken, so posebno trpežne in odporne proti morski vodi).

Razen dobrih lastnosti imajo sintetična vlakna tudi nekatere slabosti, in to: slabo vpijejo znoj in tudi barvamo jih teže kot bombaž ali celično volno. Nekatere vrste vlečejo nase prah iz zraka in se hitro zamažejo. Druga vrsta teh vlaken tvori na izdelkih — pri stalnem in že rahlem drgnjenju — svalke, takoimenovani pilling, kar daje tkaninam in pleteninam nelep in nopkast izgled. Kemiki zato kar naprej izboljšujejo kakovost sintetičnih vlaken, da bi te pomanjkljivosti odstranili.

Za istočasno izkoriščanje dobrih lastnosti bombaža ali volne in sintetičnih vlaken izdelujejo tekstilne tovarne blago, ki vsebuje 35 % bombaža in 65 % sintetičnih vlaken ali 45 % volne in 55 % sintetičnih vlaken. Tako proizvajajo tkanine za spodnje perilo, moške in ženske obleke ter pletenine za puloverje in jopice, ki so zelo trpežne in se ne mečkajo.

Tudi v naši tovarni predemo in tkemo mešanice iz bombaža in sintetičnih vlaken. To blago je potiskano z lepimi in živimi vzorci. Blago je primerno za letne ženske obleke, ker jih lahko peremo in se ne mečkajo.

V zadnjem času vidimo v časopisih in v izložbah reklamne napise »Leacryl«; po TV je bila večkrat zabavno glasbena oddaja pod naslovom »Diolen«.

Leacryl je ime za novejša italijanska sintetična vlakna, ki jih tudi pri nas mešamo z bombažem. Blago je zelo primerno za ženske letne obleke.

Diolen je oznaka za eno izmed mnogih nemških sintetičnih vlaken, ki ga prav tako predelujejo, deloma mešanega z bombažem ali volno. Izdelane tkanine in pletenine (za moška, ženska in otroška oblačila) so zelo odporne proti obrabi in mečkanju.

Poleg prej navedenih najvažnejših naravnih in umetnih vlaknin uporabljajo v tekstilni industriji še mnogo drugih vlaken za izdelavo tehničnih in posebnih tkanin. Znanih je že nad 1000 raznih vlaknin, še vedno pa odkrivajo nove vrste, predvsem seveda umetne.

M. Š.

Razgovor z državnim reprezentantom - M. Mescem

Smučarska sezona je kljub pomanjkanju snega v polnem razmahu. Iz nedelje v nedeljo se vrstijo večja in manjša smučarska tekmovanja. Na tekmovanjih v smučarskih skokih pa dosega v zadnjih dveh letih vedno vidnejše rezultate Marjan Mesec, ki je zaposlen na delovnem mestu kosmatilec v plemenitilnici I. Sicer pa je član kranjskega smučarskega kluba Triglav in že dve leti član jugoslovanske državne reprezentance v smučarskih skokih. V minuli sezoni je tekmoval še v mladinski konkurenci in je bil ves čas drugi najboljši mladinec v državi. Letos pa prvič nastopa v članski konkurenci, kjer se je kot novinec kar dobro znašel. Omeniti pa moramo še, da je olimpijski kadidat za olimpiado, ki bo l. 1968 v Grenoblu v Franciji. Pred nedavnim smo imeli s tem mladim perspektivnim skakalcem krajši razgovor.

»Kdaj si začel z aktivnim nastopanjem?

»Ko sem bil še pionir, sem več tekmoval v alpskih disciplinah, vendar so me skoki bolj veselili in nekako pred 4 leti sem začel aktivno gojiti to lepo smučarsko disciplino in danes sem vesel, da sem se odločil za skoke.«

»Tvoj doslej največji uspeh?«

»Vsekakor štejem za najboljši dosežek prvo mesto na letošnjem velikem mednarodnem tekmovanju v Švici. Med najboljše rezultate pa moram vsekakor šteti tudi dve prvi mesti na tekmovanjih v Avstriji v lanski sezoni.«

»V katerih državah pa si doslej že tekmoval?«

»Spisek dežel se iz leta v leto veča. Doslej sem nastopil v naslednjih državah: Avstriji, Zah. Nemčiji, Franciji, Švici, ČSSR in Madžarski.«

»Katera je Tvoja največja želja letošnje sezone?«

»Najbolj bi bil srečen, če bom lahko nastopal na letošnji planiški prireditvi, ko bodo spet na vrsti poleti na mamutski 130-m skakalnici v Planici.«

»Ali imaš še kakšno posebno željo?«

»Rad bi se zahvalil mojim predpostavljenim in sindikalni podružnici našega podjetja, ki mi omogočajo, da se lahko udeležujem zveznih treningov in tekem doma ter v tujini. Posebej se moram zahvaliti sindikalni podružnici in upravnemu odboru podjetja za finančno pomoč pri nadomestilu za izgubljeni redni osebni dohodek.«

J. J.

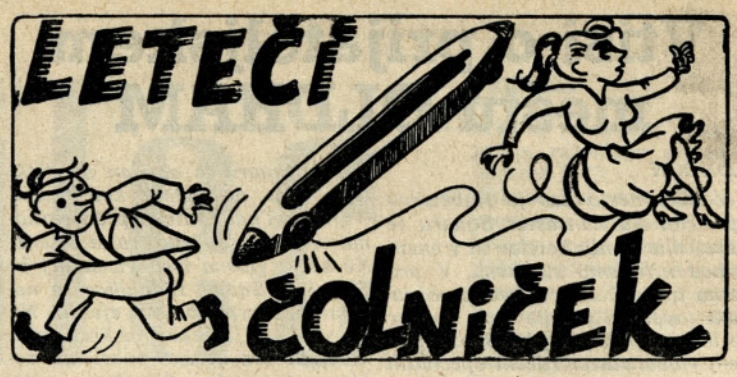

Rekli boste, da sem o novoletni inventuri veliko obljubljal, pa nič napisal. Res je, vendar nisem napisal zato, ker mi niste poslali nobenih podatkov. Prejšnja leta ste bili bolj aktivni! Sicer je pa potekala letošnja inventura kar v redu, brez pijančevanja in tudi brez večjih manjkov in viškov. Kar lagati pa tudi ne morem, ker to vsak ne zna tako dobro, da drugi ne bi opazili.

Moram vam zaupati, da mi sedaj pomaga veliko več članov kolektiva, kot vsa leta doslej. Bomo videli, če bo v bodoče kaj več objavljenih dogodivščin? Osebno nisem posebno prepričan v to! Kot sodelavec mi je bil najljubši sam urednik, le-ta pa se sedaj »punta« in noče več sodelovati. Pravi, da zame ne bo hodil po kostanj v žerjavico, ker se je že prevečkrat opekel. Kako naj mu pa jaz pomagam, če je neroden?

Mimogrede sem koncem meseca januarja pogledal tudi v 00 za ženske v upravnem poslopju. Kaže, da se tam dogajajo čudne reči, ker kar večkrat na leto razbijejo umivalno kad. Komaj so jo delavci lani zamenjali, že je zopet močno počena, pa zato verjetno ne bo več dolgo. Kdo naj sedaj ugotavlja, če je kriva kakšna skodelica za črno kavo, ki je padla v kad ali pa je kad morala prenašati še kakšno večjo težo? Bo pa res treba kaj pametnega narediti, da se to razbijanje ne bo ponavljalo kar naprej.

Vse tiste člane kolektiva, ki ste si na žepnem koledarčku označili proste sobote prosim, da oprostite uredniku, ker vas je v to početje zapeljal, ne da bi vas opozoril, da naredite oznake s svinčnikom. To bi bilo potrebno zato, ker (to je tudi pozabil omeniti!) bomo — zaradi višje sile — morda še večkrat prisiljeni menjati naš razpored prostih sobot. Upam, da boste vse to upoštevali!

Še tole moram dodati:

V podjetju (obrat I) smo postavili prometni znak, ki prepoveduje privatne vožnje z vsemi vozili na območju tovarne. Nekateri kolesarji pa se na to prepoved požvižgajo, ker se še kar naprej vozijo tja gor do predilnice. Močno mislim, da so to delavci zunanjih podjetij, za katere pa veljajo, znotraj podjetja, ista določila, kot za člane Tekstilindusa. V tem primeru lahko storimo dvoje: da te posameznike »na primeren način« poučimo, da velja red v podjetju tudi zanje, ali pa da pritrdimo na prometni znak še drugo dopolnilno tablo z napisom: velja le za člane Tekstilindusa!

Lep pozdrav

L. č.

Nagradna križanka — nagradna . . .

VODORAVNO: 1. delo, ki ga opravljamo s sekiro, 8. lovske zanke, 13. pevec z nizkim glasom, 19. v zabavni glasbi priljubljen pihalni instrument, 21. bebec, slaboumnež, 22. področje okrog severnega tečaja, 23. 1308 m visoka gora nad zalivom Boke Kotorske, 24. sredozemska rastlina z dolgimi mesnatimi listi, 26. poleg Konfucija največji kitajski filozof, ustanovitelj taoizma (6. stol. pr. n. š.), 28. kemični simbol za americij, 29. pisarniški spis, 30. moško ime, 31. ljudski izraz za vojaka, 32. zaselki, vasi, 34. medmet smeha, 35. ime popularne španske pevke popevk Montiel, 37. vrsta indijskega krokodila, ki živi ob Indu, Gangesu in Brahmaputri, 38. nevaren drevesni škodljivec, 39. veletok v Južni Ameriki, ki se izliva v Atlantik v zalivu La Plata, 40. športni šampion, 41. literarno delo, ki smeši negativne pojave vsakdanjega življenja, 42. z besedami izražena misel, 44. industrijsko središče na Gorenjskem, 45. radijski napovedovalec, 47. ena od projekcij pri tehničnem risanju, 48. ljubkost, draž, 50. zmožnost ohranitve predstave o dogodkih, ki so se že zgodili, 51. kratica v pismih (post scriptum), 53. delovni zanos, polet, 54. usmiljenje, 55. akrobatska telovadna prvina, 56. moško ime 57. časovni prislov, 58. pri starih Rimljanih poosebljena jutranja zarja (tudi znana križanka, ki je sodelovala tudi v oktobrski revoluciji), 59. ustanovitelj moderne sovjetske države (Vladimir Iljič), 60. najmanjša krogla pri balinanju, 62. čevljarska navoza, nakolenek, 65. ime največjega slovenskega epskega pesnika Aškerca, 67. vrh v Julijskih Alpah, severozahodno od Bohinjskega jezera (2091 m), 69. brezbarven plin osladnega okusa, ki ga pridobivamo s suho destilacijo črnega premoga, 70. skupina celic v telesu, ki opravlja določeno funkcijo, 71. geometrijski lik, ki ga omejujeta dva kroga.

NAVPIČNO: 1. bojazen, 2. žensko ime, 3. del okostja, 4. grobo domače platno, 5. angleška reka, ki teče skozi Northampton, 6. enajsta in petnajsta črka abecede, 7. bombažna tkanina za poletne obleke in zastore, 8. alkoholna pijača, 9. ime italijanske socialne pesnice Negri, 10. kemični simbol za element silicij, 11. porednež, baraba, 12. poševna pisava v tiskarstvu (iz istih črk kot LIKATI), 13. še nerazvit cvet, 14. odličen les z Nove Zelandije za gradnjo ladij (iz istih črk kot KEA), 15. kratica za starejši, 16. enaka samoglasnika, 17. divji kozel, ki živi v skalah, 18. ime odlične sovjetske atletinje Pressove, 20. glavna ženska oseba v Tavčarjevem delu »Visoška kronika«, 22. eden od partskih kraljev (iz istih črk kot LATA), 25. nekdanji turški velikaš, 27. pesem hvalnica, 30. mešanica plinov, ki jo vdihavamo, 31. znana finska kopel, 32. gosta polsvilena tkanina, ki se močno sveti, 33. pokrajina v severni Grčiji, 35. del umetniškega imena slovenskega skladatelja Friderika Sirce (Risto), 36. grški bog divjega vojskovanja, 37. priljubljen ameriški filmski igralec (Cary), 38. vrsta rumenega sadja, ki uspeva na Japonskem (»zlato jabolko«), 39. vroči vodni hlapi, 40. moderen hotel v Kranjski gori, 41. ime odličnega celjskega atleta Važića, 42. žensko zimsko obuvalo, 43. nadarjenost, 44. sol klorove kisline, 45. največje dalmatinsko mesto, 46. človek, ki potuje, 48. ime slovenske književnice Mihelič, 49. glina, 50. pritok Visle na Poljskem, 51. žival, ki leta, 52. naprava za merjenje globine na ladji, ki deluje s pomočjo ultrazvoka, 54. slovenski pesnik, ki je pripadal Moderni (Josip), 55. posušena trava, 56. jadranski otok med Silbo in Pagom, 58. grška boginja nesreče, 59. pogon na divjačino, 60. plesna prireditev, 61. ime moža in menažerja pevke Catarine Valente, 63. drugi in tretji samoglasnik v abecedi, 64. začetnici imena in priimka slovenskega pesnika, pripovednika in literarnega kritika (»Martin Krpan«), 66. osebni zaimek, 68. četrta in šestnajsta črka abecede.

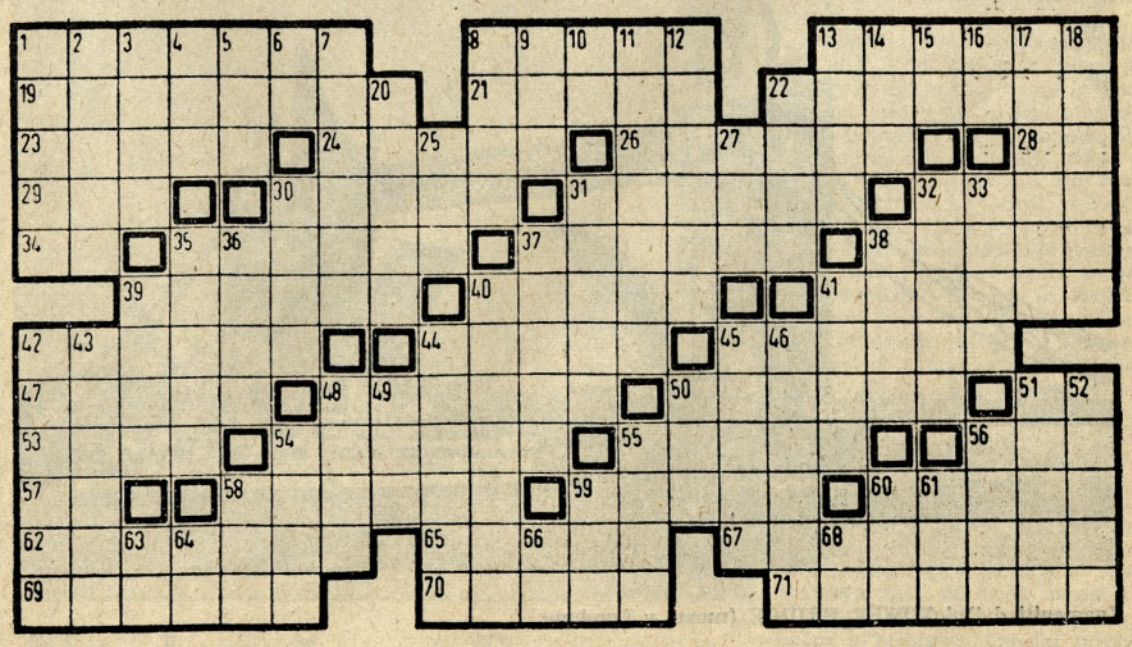

REŠITVE POŠLJITE NAJKASNEJE DO 14. MARCA!

Vtisi o prijateljskem mestu OLDHAM

LONDON

Veliko mesto nas je ljubeznivo sprejelo. Na Lancaster Squaru je nekaj ulic samih hotelov in v enem izmed njih smo stanovali. V prijetno urejeni sobi, s svetlo rožnatimi tapetami je bilo lepo, čeprav je bila v 7. nadstropju. Skozi okno sem videla raster rdečih opečnatih streh in zvonikov.

London je znan po svoji neprodirni megli. Imeli smo srečo! Sijalo je sonce.

Mesto je zvečer še bolj zanimivo kot podnevi. Številni živobarvni reklamni napisi in luči dajejo mestu še večjo mogočnost. Nelson, ki stoji na visokem obelisku na Trafalgar Squaru je obsijan z reflektorji tako, da izgleda kot bi stal v zraku. Tudi fontane pred National Galery so lepo razstavljene. Ne samo glavna trga Piccadilly in Trafalger Squar, tudi ulice so natrpane s svetlobnimi efekti. Na Piccadillyju je nekaj hiš brez oken, kjer jih čez in čez pokrivajo reklame, le spodnji del stavb je namenjen trgovini; na dvoriščni strani stavbe pa so okna.

Kot povsod, kjer smo hodili, smo tudi v Londonu videli veliko parkov z okusno urejenimi cvetličnimi nasadi. Največji Hyde park leži okoli Buckinghamske palače, ki je že od l. 837 kraljeva rezidenca z bogato zbirko Cranacha, Gozzolija, Van Dycka, Rubensa in drugih.

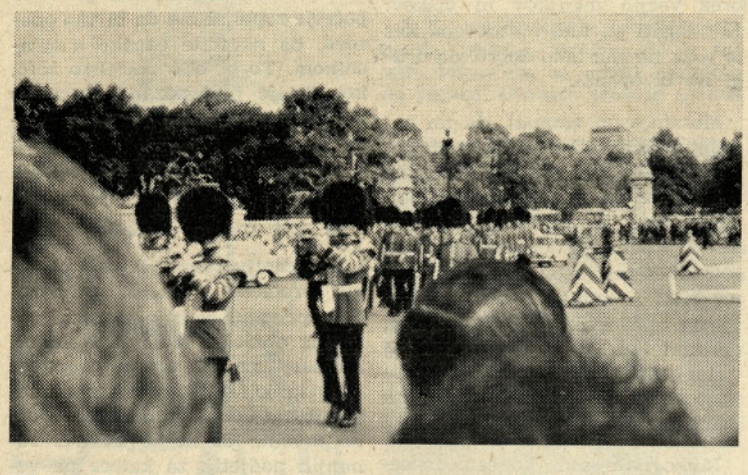

Kraljeva straža z značilnimi krznenimi kapami. Na sliki vidimo ceremonial, ki se začne točno ob pol dvanajstih.

Značilno za Anglijo je tudi kraljeva straža. Stražarji so visoki postavni fantje, oblečeni v živo rdeče uniforme s črnimi krznenimi kapami na glavi. Ceremonial, ki se začne točno ob pol dvanajstih, je zelo zanimiv, posebno za turiste. Pred palačo se tare toliko radovednežev, da le težko uspeš slikati te postavne vojake same, brez glav gledalcev. Malo pred pol dvanajsto se odpro vrata stražarnice nasproti palače. Za konjenico stopa ponosno proti palači pešadija. Zadnje leto se je straža umaknila za ograjo, prejšnja leta pa so stali stražarji na pločniku in prav nič jim ni bilo prijetno, ko so jim ženske stopale na škornje in jih ščegetale s kako bilko pod nosom, medtem ko so morali stati pri miru, ne da bi trenili z očmi. Zdaj je to malo drugače. Vrata se odpro in stražarji se pripravijo na dveurno stražo; korakajo po dvorišču in izvršujejo povelja. Tovariši, ki so že stražili dve uri, mirno odkorakajo v vojašnico v Hyde parku. Morali bi imeti več časa, če bi si hoteli ogledati še več. Turistični vodič, ki nam ga je dal Mr. Watt, nam je skušal čimveč povedati in pokazati. Bežno, skozi okna avtobusa, smo videli del mesta, kjer so sama gledališča in opere, potem del mesta z muzeji in galerijami itd. Da bi ljudje bolj obiskovali muzeje in galerije, nimajo vstopnine. Ko sem šla v National Galery, sem se o tem sama prepričala. National Galery ima v svojih 29 prostorih okusno razporejene slike velikih mojstrov. Ne manjka niti slavnih francoskih impresionistov (Cezanna, Maneta, Moneta) niti slavnih italijanskih mojstrov. Tudi nizozemska šola je dobro zastopana. Poleg Borcha, Halsa in drugih je posebno lep Rembrandt s svojim avtoportretom in kopalko. V galeriji sem našla tudi druga slavna dela velikih mojstrov kot so: El Greco, Francisco de Goya, Botticeli, Titian, Michelangelo, Leonardo da Vinci in drugi. Ko sem zapuščala galerijo, sem želela, da bi jo še kdaj videla. Rada bi še postala pred originali največjih mojstrov likovne umetnosti vseh časov.

Trafalgarski trg z Nelsonovim spomenikom

Ob reki Temzi, ki teče skozi mesto, smo se spet ustavili. Imeli smo lep razgled na čipkasti parlament in Westminster Abey, ki je lep primer sakralne arhitekture. Zgrajena je bila v 11. stoletju, po vzoru francoske cerkve Jumieges. Škoda, da notranjosti nismo videli Nedaleč od parlamenta je Scotland Yard. Stavba ni nič posebnega, toda s svojo monotono sivo fasado daje že na daleč občutek, da so v njej ljudje postave.

Najstarejši del mesta je Tower, po katerem se imenuje tudi most Tower bridge. Ker plujejo po Temzi ladje, se most na sredi razdeli, da ga je možno dvigniti. Ko je umrl slavni angleški državnik Winston Churchill, je ladja z njegovim truplom plula prav tam skozi, na bregu Temze pa so se v znak spoštovanja tudi žerjavi sklonili in tako pozdravili Velikega človeka.

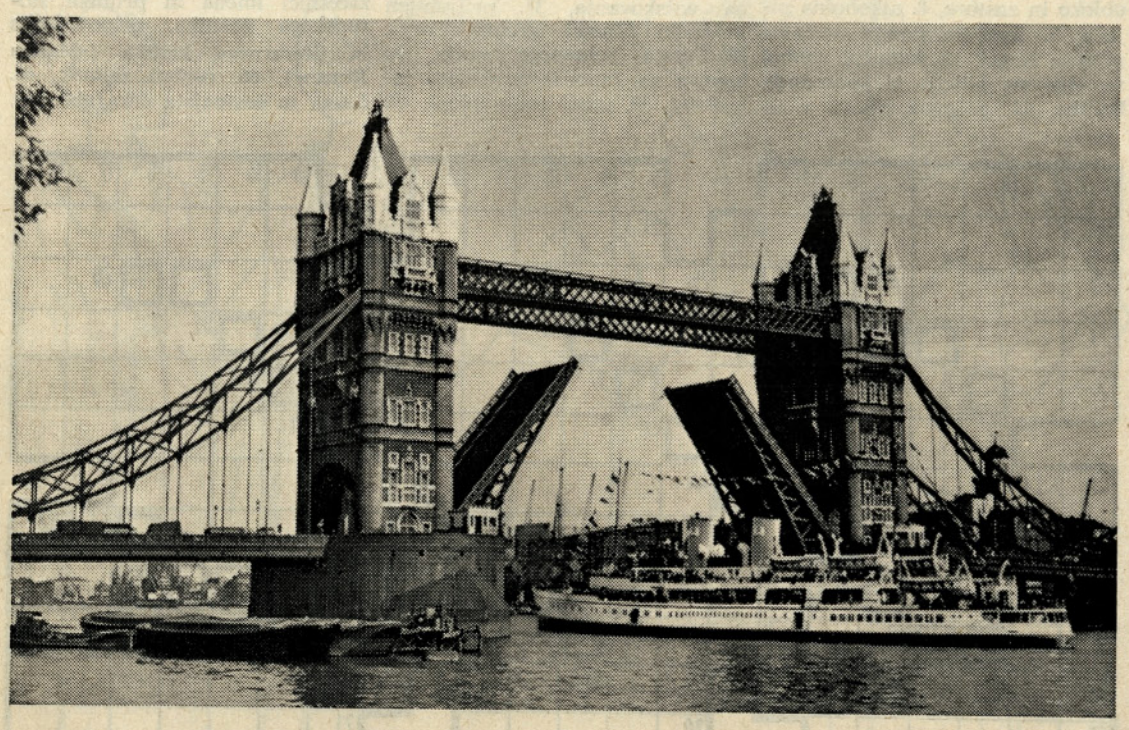

Znameniti dvižni TOWER BRIDGE (most) v Londonu

Cerkev sv. Pavla

Parlament in Westminsterski most

Ko smo se z avtobusom bližali Towru, smo zagledali nepregledno vrsto ljudi. Kaj bomo res čakali toliko časa? Ni bilo potrebno, ker nas je vodič peljal v mogočno trdnjavo. Najbolj zanimivi del trdnjave je bila zakladnica. Kljub precejšnji vstopnini, si mnogo ljudi ogleda te dragocenosti. V stekleni vitrini so nakopičene kraljeve krone, žezla, jedilni pribori in drugi zlati okraski, posuti z dragocenimi kamni. Vitrina je steklena in močan udarec bi sprožil alarmne naprave, obenem pa bi se zaprli vsi izhodi iz zakladnice. Zunanjost gradu je stara, grajena iz grobega kamna, pa zato nimaš občutka, kakšne dragocenosti se v njej nahajajo.

Londonske trgovine so mnogo bolj urejene kot drugje. Na Chairing Crossu sem našla okusno urejene modne trgovine. Jesenski modeli plaščev in oblek so bili lepo razporejeni, aranžmaje pa so dopolnjevali le barvni krogi, ki so se tonsko in barvno lepo ujemali z modeli. Takih trgovin ni mnogo, toda tistih nekaj je res brezhibnih. Na ulici nisem videla mnogo urejenih žensk, čeprav imajo lepo izbiro blaga in modelov. Posebno neurejene pa so bile ženske v mestni četrti, kjer morala ni pomembna. Soho je znana mestna četrt, kjer ima pornografija veliko veljavo.

V Londonu smo si ogledali tudi muzej Madam Tussauds na Baker Streetu. Madam Tussaud je že 1835. leta začela izdelovati voščene lutke slavnih ljudi. Po njeni smrti pa je delo nadaljeval muzejski studio. Muzej ima v zgornjih prostorih 362 lutk slavnih ljudi. Od Josepha Chamberlaina, Sira Winstona Churchilla, Nelsona, Napoleona Lincolna, Naserja, Gagairna, angleških kraljevskih družin pa do znanih Beatlesov, Audrey Hepburn in drugih. V teh prostorih je tudi Josip Broz Tito, oblečen v partizansko uniformo. V spodnjih prostorih muzeja pa so predvsem kriminalci, kjer ne manjka niti Oswald.

London je prevelik, da bi lahko hodili peš. Zato smo se večkrat peljali s podzemno železnico, ki je zelo zanimiva. Ko stopiš, kupiš pri vhodu karto za določeno vsoto, na kateri piše vstopna postaja. Na vlaku nihče ne pregleduje kart, le ko pri izhodu oddaš karto, moraš doplačati, če si se peljal kako postajo več.

Ob treh smo se poslovili od Londona, od svojih angleških prijateljev in od Anglije. Vlak je z veliko naglico odbrzel z glavne železniške postaje Victoria Station proti Dowru, proti domu. *M. K.*